

Undersøgelse af frafald på erhvervsuddannelserne inden for transporterhvervets område generelt og særligt for lager- og vejgodstransportuddannelserne

MOOS-BJERRE A/S 5. NOVEMBER 2021

Indhold

KAPITEL 1	<i>Om undersøgelsen</i>
KAPITEL 2	<i>Hovedkonklusioner</i>
KAPITEL 3	<i>Ekspertes og forskernes bidrag</i>
KAPITEL 4	<i>Litteraturstudie</i>
KAPITEL 5	<i>Forventninger blandt lærere, elever og virksomheder</i>
KAPITEL 6	<i>Tilrettelæggelse og prioritering af undervisningen</i>
KAPITEL 7	<i>Lærepladser</i>
KAPITEL 8	<i>Det sociale miljø</i>
KAPITEL 9	<i>Årsager til og løsninger til at reducere frafald</i>
KAPITEL 10	<i>Uddannelsernes fremtidsperspektiv</i>
BILAG	<i>Litteraturliste</i>

KAPITEL 1

Om undersøgelsen

Indledning

Om undersøgelsen

Denne rapport er udarbejdet på opdrag fra Transporterhvervets Uddannelser (TUR) og omhandler frafald på transporterhvervets uddannelsesområde og specifikt, hvordan branchen bedre kan imødegå og reducere frafald generelt og særligt på lager- og vejgodstransportuddannelserne.

Formål med undersøgelsen

Frafaldet fra områdets uddannelser er højt og udviklingen har været negativ over en periode. Konkret frafalder ca. halvdelen af de optagne på vejgodstransportuddannelsen, mens det for mindre end 10 år siden kun var hver femte. Formålet med undersøgelsen er at etablere viden om forhold og indsatser, der vil kunne øge elevernes gennemførelse af den påbegyndte uddannelse.

Undersøgelsens datakilder

Det samlede undersøgelsesforløb omfatter:

- a) Et litteraturstudie af dansk og nordisk forskning i frafald på erhvervsuddannelser samt eksempler på tiltag, der imødegår frafald. Heri indgår tre ekspertinterviews, der giver perspektiver på frafaldsproblematikken fra både et forskerperspektiv og et mere praktisk orienteret perspektiv.
- b) En spørgeskemaundersøgelse blandt nuværende elever, tidligere elever og frafaldne elever på transporterhvervets uddannelser.
- c) 30 kvalitative interviews med 10 frafaldne elever, 10 undervisere og praktikvejledere samt 10 virksomheder i branchen.
- d) 50 kvantitative telefoninterviews med virksomheder
- e) To institutionsbesøg, hvor undervisningen er blevet observeret, og hvor der ligeledes er blevet gennemført korte interviews med elever, lærere, vejledere og uddannelseschefer på institutionerne.

Læsevejledning

Denne rapport er opbygget således, at der først introduceres til undersøgelsens formål og datagrundlag. Herefter følger et samlende kapitel for undersøgelsens hovedkonklusioner.

Efterfølgende er rapporten struktureret i tematiske kapitler startende fra kapitel 3.

Det tredje kapitel indeholder de vigtigste fokuspunkter fra forsker- og ekspertinterviews. *Det fjerde kapitel* afdækker eksisterende forskning om frafald på erhvervsuddannelser, mens *det femte kapitel* omhandler forventninger blandt lærere, elever og virksomheder.

Rapportens sjette kapitel omhandler tilrettelæggelse af undervisningen og elevernes oplevelse heraf. Dernæst følger *det syvende kapitel*, som fokuserer på lærepladsforløbet set fra hhv. lærlinges og virksomhedernes synspunkt. Dette er efterfulgt af *rapportens ottende kapitel*, som stiller skarpt på det sociale miljø på uddannelserne.

Det niende kapitel afdækker årsager til- og løsninger til at reducere frafald, mens *rapportens tiende kapitel* omhandler elevernes valg af uddannelse.

Slutteligt følger litteraturliste i bilag.

KAPITEL 2

Hovedkonklusioner

Hovedkonklusioner

Forventningsafstemning er vigtig for fastholdelse

Opmærksomhed, anerkendelse og positive forventninger

Eleverne skal på skolerne opleve opmærksomhed, anerkendelse og bekræftelse. Det er vigtigt at møde eleverne med positive forventninger og ikke - som nogle elever har oplevet - som "problembørn". Eleverne har ofte en bagage af blandede skoleoplevelser med sig fra grundskolen, hvilket bør respekteres, men ikke definere elevens forløb på erhvervsuddannelsen. Det finder undersøgelsen en bred enighed om. Det er endvidere vigtigt, at eleverne møder en tilgang og opgaver, som passer til deres forudsætninger.

Elevernes viden om og afklaring i forhold til uddannelsen

Flere undervisere og frafaldne elever peger på, at manglende viden om og afklaring i forhold til uddannelsen, er en årsag til frafald. Manglende oplysning og indsigt er således en udfordring, der også giver forskellige typer af elevforventninger. Undersøgelsen finder dog samtidig, at blandt hhv. de nuværende elever og dimittender angiver 60 pct. og 69 pct., at uddannelsen i meget høj eller i høj grad har levet op til deres forventninger.

Lærernes forventninger til eleverne

Et vigtigt tema i undersøgelsen er lærernes forventninger til eleverne. Her oplever kun 38 pct. af de frafaldne elever, at lærernes forventninger er passende. Hvis underviserne møder eleverne med for lave forventninger eller forventninger om dovenskab, pjækkeri og tyveri, kan dette demotivere eleven og medføre frafald.

Forventningsafstemning mellem virksomhed og lærling

Med forventningsafstemning kan virksomheden og den kommende lærling i fællesskab skabe gode rammer for det kommende forløb. 82 pct. af de adspurgte virksomheder afstemmer forventninger med deres lærlinge, inden lærlingeforløbet starter. Flere virksomheder angiver desuden, at dette er et nyere men vigtigt tiltag, som de har gode erfaringer med.

Hovedkonklusioner

Identificerede fokusområder til reducere af frafald

Skolernes vejledningsindsats fastholder elever

Et punkt som har været gennemgående i undersøgelsen er skolernes arbejde med vejledning af elever. Både elever og lærere peger på, at en aktiv og opsøgende vejledningsindsats kan hjælpe elever, der har behov for støtte, og i særdeleshed de elever, som ikke selv har ressourcer og overskud til at søge hjælp og vejledning.

Styrkelse af den faglige stolthed i branchen

For at undgå frafald, er det væsentligt at opbygge en faglig stolthed blandt eleverne og i branchen. Det kræver, at stolthed dyrkes hele vejen rundt om eleverne og herunder, at underviserne selv besidder en faglig stolthed og påpeger over for eleverne, hvor vigtig uddannelsen og deres fremtidige jobfunktion er for samfundet.

Populært og attraktivt at være en af de engagerede lærere

Engagerede lærere motiverer og fastholder elever. Derfor skal det være attraktivt at være en god underviser, som engagerer sig i arbejdet med sine elever. Det gælder derfor om fra skolernes side at fastholde engagementet blandt lærerne ved at skabe en kultur, hvor det at være den bedste og mest populære underviser og den eleverne går til med deres problemer, er noget der efterstræbes.

Tidlig indsats på grundforløbet

Undersøgelsen finder, at en stor del af frafaldet opstår på grundforløbet, hvorfor man med fordel kan sætte endnu mere ind her. Dette kan bl.a. være med mulighed for tidlig praktik eller ved, at elever fra hovedforløbet holder små informerende og motiverende oplæg for grundforløbseleverne, så grundforløbseleverne får nogle at spejle sig i samt information og viden om, hvad uddannelsen indeholder. Endvidere foreslås flere virksomhedsbesøg med deltagelse af lærlinge, som kan fortælle om deres oplevelser med uddannelsen.

Hovedkonklusioner

Lærepladsforløbet set fra flere vinkler

En læreplads er afgørende og kan være svær at få

For at eleven kan starte på uddannelsens hovedforløb, skal vedkommende have en læreplads. Her viser frafaldsundersøgelsen blandt nuværende elever, dimittender og frafaldne elever, at det særligt er de frafaldne elever samt kvindelige elever, der oplever, at det er svært at finde en læreplads. En måde hvorpå skolerne kan understøtte eleverne i jagten på lærepladsen er ved at tilbyde mere og bedre hjælp til ansøgning, samtaleforberedelse samt have en særlig opmærksomhed på kvindelige elever.

Elevernes oplevelser af deres læreplads varierer fra meget tilfredsstillende til lav læring, dårlig behandling og stort pres

Eleverne udtrykker forskellige oplevelser med deres lærepladsforløb. Nogle elever oplever, at forløbet levede op til deres forventninger, samt at oplæringen var god og virksomheden var fleksibel. Omvendt er der andre elever, der peger på manglende oplæring og dårlig behandling i virksomheden. Også undervisere påpeger, at elever til tider giver udtryk for, at virksomhederne presser dem for hårdt, når de er i lære.

Virksomhederne er i vid udstrækning tilfredse med eleverne, men kender til dårlig arbejdsmentalitet

82 pct. af de adspurgte virksomheder tilkendegiver, at de alt i alt har været meget tilfredse eller tilfredse med at have lærlinge. På trods af en overordnet høj grad af tilfredshed, peger størstedelen af virksomhederne også på oplevede udfordringer ved at tage lærlinge. Virksomhederne peger her bl.a. på udfordringer med lærlinges arbejdsmentalitet, mobilbrug og for sent fremmøde.

Praksisnær undervisning skal prioriteres

Undersøgelsen viser, at en praksisnær- og anvendelsesorienteret undervisning har den effekt, at eleverne er mere deltagende og motiverede for at lære. Det er derfor rigtig positivt, at hhv. 70 pct. af de nuværende elever og 66 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige i, at undervisningen er/var tæt forbundet med praksis. Kun 39 pct. af de frafaldne elever er enige i dette. Frarafaldne elever påpeger også netop, at en praksisfjern undervisning giver lav motivation for at lære.

Differentieret undervisning der møder elevernes niveau

De adspurgte elever efterspørger en differentieret undervisning. Under den afholdte idé- og udviklingsworkshop med nuværende elever og dimittender blev det fremhævet, hvordan det er demotiverende, når der undervises efter laveste fællesnævner. Et fokuspunkt blandt underviserne bør derfor være at have flere fagligt relevante opgaver til de stærkeste elever, således at man undgår, at disse sidder med følelsen af at spille tiden i undervisningen. Samtidig vil underviserne med en differentieret undervisningsmetode kunne møde de fagligt svage elever på det niveau, de befinder sig på.

Hovedkonklusioner

En mandsdomineret kultur

De kvindelige elever, som starter på vejgodstransportuddannelsen og lager-og terminaluddannelsen har ofte en relation til branchen i forvejen via familie eller nære bekendte. Flere af de kvindelige frafaldne elever påpeger, hvordan der på uddannelserne hersker en mandsdomineret kultur. Dette kommer til udtryk ved, at der er undervisere og mandlige elever, som ytrer eller signalerer, at kvinder ikke hører til på uddannelserne. Samtidig hersker der generelt set en hård tone, hvilket stiller store krav til elevernes robusthed. For at tiltrække flere kvindelige elever på uddannelserne er det afgørende, at man sætter hårdt ind over for diskriminerende toner og oplevelser med diskriminerende adfærd rettet mod de kvindelige elever, og at man i det hele taget arbejder med forståelsen og opfattelsen af brancherne som "mande-brancher".

Et varierende socialt behov og fysiske rammer, der i mere eller mindre grad understøtter elevernes samvær

De fysiske rammer har stor betydning for niveauet af social aktivitet på skolerne. Åbne fællesarealer og sofaområder fremfor lange kolde gange inviterer i højere grad eleverne til socialt samvær, hvilket er en vigtig faktor for fastholdelse af eleverne. Dog er der stor variation i elevernes sociale behov og forventninger, hvilket eksempelvis illustreres ved, at 26 pct. af dimittenderne savnede flere sociale arrangementer på skolen, mens 27 pct. ikke savnede flere sociale arrangementer.

Elevernes uddannelsesvalg

Flere af de interviewede undervisere vurderer, at ca. 3 ud af 4 elever vælger uddannelserne, fordi de ikke ved, hvad de ellers vil. Det er således et mindretal som, ifølge undervisere, virker afklarede i forhold til deres valg af uddannelse. Blandt de frafaldne elever er det 50 pct., som oplyser, at de *ikke* "...i flere år har vidst, hvad de ville", mens det blandt dimittenderne og nuværende elever er hhv. 23 pct. og 44 pct., der ikke har været afklarede. Dette vidner om, at der er behov for en større afklaring af uddannelsesvalg hos eleverne inden uddannelsesstart. Her er det særligt i grundskolen, andre uddannelsesinstitutioner, uddannelsesvejledningsfunktioner, jobcentre mm., der kan give eleven viden om- og introduktion til uddannelsen, før den påbegyndes.

KAPITEL 3

Ekspertter og forskeres bidrag

Vigtigste fokuspunkter fra forsker- og ekspertinterviews

Som en indledende og kvalificerende del af undersøgelsen er der gennemført tre ekspert- og forskerinterviews med Christian Helms, Professor MSO ved Roskilde Universitet, Vibe Aakrog, Lektor ved Aarhus Universitet og Sigalit Slutbäck, CEO ved Transportfackens Yrkes och Arbetsmiljönämnd (TYA). De interviewede eksperter og forskere har belyst de væsentligste faktorer, som er forbundet med frafald på erhvervsuddannelser generelt og på transporterhvervsets uddannelser mere specifikt. Deres bidrag er opsummeret og tematiseret på de følgende sider og er sammen med litteraturstudiet udgangspunktet for de følgende kapitler.

Frafald er komplekst og skal differentieres

Først og fremmest giver samtlige eksperter udtryk for, at der generelt er et manglende fokus på, at frafald har mange forskellige bagvedliggende faktorer, som ikke kan samles i én boks.

“Det [vejledningssystemet] blev etableret ud fra en forestilling om, at vi alle passer på en hylde – det mener jeg er en fejlagtig forestilling” (Christian Helms)

“Eleverne er meget forskellige. Man skal i arbejdet med frafald huske at differentiere på alder og boglige færdigheder” (Vibe Aakrog)

Som ovenstående citater illustrerer, er der forskellige bud på, hvordan denne differentiering kan eksekveres. Dog giver eksperterne samtidigt udtryk for, at man skal være varsom i forhold til differentiering – f.eks. er det ikke hensigtsmæssigt at dele klasser op på faglige kvalifikationer:

“Lærerne skal ikke lave differentierede klasser. Det kan hurtigt blive til ‘taberklasser’, og det kan hurtigt medføre en stigmatisering blandt elever. Man skal i højere grad have fokus på at møde elever uden fordomme og se efter deres ressource frem for deres mangler.” (Christian Helms)

Ikke alt frafald er negativt set fra et individ- og samfundsperspektiv

En anden vigtig pointe hos eksperterne er, at ikke al frafald skal opfattes negativt. Eksempelvis kan et frafald også bunde i, at en elev er startet på uddannelsen og sidenhen blevet klogere på, at vedkommende i virkeligheden har andre uddannelsesdrømme. I den sammenhæng kan det enkelte frafald altså også være udtryk for noget positivt set ud fra et individ- og samfundsperspektiv.

“En del af frafaldet, som ses på erhvervsuddannelserne, er ikke frafald, men skift af uddannelse – det handler i høj grad om unges søgeprocesser. Det er blevet meget mere vanskeligt for unge i dag at finde den ‘rette hylde’, da der i dag findes over 100 forskellige erhvervsuddannelser.” (Christian Helms)

En anden ekspert istemmer, at ikke alt frafald er negativt og at meget frafald skyldes, at de unge ikke er afklarede om deres uddannelsesvalg. Erhvervsskolerne giver her ikke, på samme måde som gymnasiet, de unge elever mulighed for at være uafklarede:

“Der skal gives tid til at kunne vælge uddannelse – meget frafald er at vælge forkert...Tænk hvis man kunne få et system, hvor man i tre år kunne træde vande som i gymnasiet. Unge i dag ved ikke, hvad de vil, og det er systemet ikke indrettet efter.” (Vibe Aakrog)

Vigtigste fokuspunkter fra forsker- og ekspertinterviews

Anerkendelse og positive forventninger fra lærerne har stor betydning for fastholdelse

Af ekspertinterviewene fremgår det, at anerkendelse og positive forventninger fra lærerne spiller en afgørende rolle ift. fastholdelse af eleverne. Dette udsagn går igen i alle ekspertinterviews.

"Eleverne skal opleve en bekræftelse, de skal anerkendes som dem de er og ikke ses som problembørn, sådan som nogle elever har oplevet i grundskolen. Det er vigtigt, at de får nogle opgaver, som passer til deres forudsætninger. Det er ofte opgaver, som ikke kræver så store akademiske kompetencer – men de skal kunne se resultater, og at de producerer noget. Og så skal opgaverne have en gradvist stigende sværhedsgrad." (Christian Helms)

Foruden at eleverne ikke skal stemples som problembørn, er det ifølge eksperterne vigtigt, at lærerne ikke fra start møder eleverne med en forventning om, at de sandsynligvis falder fra:

"Det er vigtigt, at lærerne overbevisende viser eleverne, at de tror på dem. At de ikke får at vide, at 'der er en stor del af jer, der alligevel falder fra om nogle måneder'. Det er vigtigt, at lærerne holder motivationen oppe og giver udtryk for, at de tror på, at eleverne kan klare det." (Vibe Aarkrog)

Eleverne skal have forbilleder, som de kan spejle sig i

Blandt eksperterne fremgår det desuden, at et andet fokuspunkt drejer sig om forbilleder og rollemodeller. Hvis man vil fastholde eleverne, er det afgørende, at de præsenteres for folk på uddannelsen, de kan spejle sig i.

"Hvis eleverne møder nogle erfarne faglærte, som de kan se op til og spejle sig i, kan det være en mere direkte vej ind i uddannelsen. Det betyder meget mere end den generelle opfattelse af uddannelsernes status i befolkningen." (Christian Helms)

"Det er vigtigt for fastholdelsen med nogle rollemodeller, som eleverne på uddannelserne kan spejle sig i" (Vibe Aarkrog)

At bruge forbilleder er desuden en afgørende del af strategien ift. rekruttering af flere kvinder i branchen i Sverige, eftersom denne gruppe i endnu højere grad mangler nogle at spejle sig i på transporterhvervsuddannelser:

"Vi arbejder med ambassadører – og laver det 50/50 med mænd og kvinder. Vi har ikke brug for modeller, men rigtige mennesker fra virksomheder, som skaber genkendelse hos eleverne selv." (Sigalit Slutbäck, TYA)

At bruge rollemodeller indebærer desuden, at der bliver gjort brug af nogle profiler fra den virkelighed, som markedsføringen taler ind i, dvs. personer som til dagligt arbejder som chauffører eller lagermedarbejdere. Det kan skabe en genkendelse blandt de, som vælger uddannelsen og samtidigt give et billede af en rollemodel.

Vigtigste fokuspunkter fra forsker- og ekspertinterviews

Manglende kobling til virkeligheden

Et andet væsentligt opmærksomhedspunkt fra eksperterne lyder på, at der på erhvervsuddannelser er for lidt fokus på at koble uddannelsen til den virkelige verden. Dette hævdes at have en negativ betydning for elevernes engagement og desuden at føre til dårligere praktikforløb.

”Det som eleverne møder på uddannelserne skal være relevant og autentisk i den virkelige verden – de skal kunne se en mening med de opgaver, som de løser.” (Christian Helms)

Konkret foreslår en af de interviewede eksperter at omsætte læringen fra undervisningen til konkrete situationer, hvor læringen er brugbar.

”Der skal være en god sammenhæng mellem praktik og praksis. Eleverne skal opfatte undervisningen som meningsfuld. Vi mangler sammenhæng mellem skole og praktik – det er afgørende, at lærerne italesætter, at hvis du lærer der her i matematiktimen, så kan du varetage den opgave, som du skal løse ude i virksomheden. Eleverne skal opleve sammenhængen.” (Vibe Aarkrog)

Det sociale miljø og tilhørsforholdet til uddannelsen

Slutteligt stiller eksperterne sig kritiske overfor, at eleverne ikke har samme forudsætninger som gymnasieelever ift. at opnå tilhørsforhold til uddannelsen. Dette er endnu en faktor, der kan have negative konsekvenser for fastholdelsen af eleverne.

”Et godt socialt fællesskab kan helt sikkert gøre en forskel. På gymnasiet er eleverne sammen i tre år. På erhvervsskolerne kan man ikke engang regne med, at de er sammen på hele grundforløbet. Derfor er det vanskeligere for dem at føle det her tilhørsforhold.” (Christian Helms).

At kunne identificere sig selv med skolen og den venne- eller studiegruppe man har, har ligeledes en stor betydning for, om man som elev føler, at man hører til på uddannelsen. Her spiller sammensætningen af elever på skolen ligeledes en stor rolle, fordi mange elever med negative tidligere uddannelsesoplevelser kan skabe en negativ subkultur i den enkelte klasse, hvilket kan føre til et dårligt undervisnings- og socialt miljø i klassen.

Vigtigste fokuspunkter fra forsker- og ekspertinterviews

Kulturforandringer tager tid og kræver mange indsatser

Sigalit Slutbäck fra TYA i Sverige påpeger i det kvalitative interview, at der i deres arbejde har været et fokus på, hvordan man ændrer den grundlæggende kultur på uddannelserne og i branchen med henblik på at tiltrække flere kvinder.

De har i TYA i Sverige oplevet stor succes med at tiltrække kvinder til branchen, men det har krævet en indsats, som allerede blev formuleret tilbage i 2016. Dette betyder, at deres indsats har varet 5 år indtil nu. En væsentlig pointe er i forlængelse af dette, at succes ikke kommer fra den ene dag til den anden, og at det kræver mange indsatser over tid, før resultaterne er synlige.

Som nævnt på forrige side er det vigtigt med kvindelige rollemodeller, som både ældre og yngre kvinder kan spejle sig i. Disse rollemodeller skal bruges aktivt i markedsføringen og kommunikationen om uddannelsen - ikke kun på traditionelle medier, men i lige så høj grad på sociale medier, som Facebook, Instagram og Snapchat.

Endvidere kræver en sådan forandring, at der på alle niveauer i branchen er enighed og findes en klar forståelse af, *hvorfor* denne forandring vil skabe positive resultater for branchen som helhed. Det skal således være samtlige uddannelseschefer, undervisere, fagvejledere og lærepladskonsulenter i branchen, som integrerer arbejdet som en naturlig del af deres hverdag.

KAPITEL 4

Litteraturstudie

Litteraturstudie

Litteraturstudie af eksisterende forskning om frafald på erhvervsuddannelserne

Litteraturstudiet belyser årsager til frafald og samler op på dels dansk og nordisk praksis ift. at imødegå frafald på erhvervsuddannelser. Der er foretaget en systematisk søgning efter forskningslitteratur med søgestrengte tilpasset forskellige databaser. Efter den første søgning er undersøgelser, rapporter og videnskabelige artikler blevet fremskaffet ved hjælp af en snowballing-metode, hvilket indebærer, at tekster er blevet udvalgt ved at have indgået som referencer i de først læste tekster. Det har samlet set resulteret i 27 studier, som enten har været videnskabelige artikler, undersøgelser eller rapporter. De 27 tekster kommer fra EVA, UVM, Helms, Tanggaard, Katznelson samt øvrige forskere på området.

Blandt studier af frafald på erhvervsuddannelser skelnes der mellem to typer af forhold, der har betydning for frafald:

- Forhold som **ikke kan** påvirkes (social baggrund, netværk, forældres uddannelse etc.), men som har en betydning for frafald.
- Forhold som **kan** påvirkes (oplysning og vejledning, motivation, socialt miljø etc.), som også har en betydning for frafald.

I det følgende gennemgås 10 temaer, der ifølge udvalgte studier alle spiller en rolle i forhold til frafald på erhvervsuddannelser.

Identificerede temaer

På baggrund af eksisterende litteratur om frafald på erhvervsuddannelser er nedenstående temaer identificeret:

- 1 Elevernes baggrund
- 2 Elevernes forventninger til uddannelsen og lærernes forventninger til eleverne
- 3 Elevernes motivation og mål
- 4 Individuel feedback, anerkendelse og støtte
- 5 Mentor- og coachordninger samt støttepersonale
- 6 Jagten på lærepladsen og hjælp til kommunikation og planlægning
- 7 Kulturchok i lærepladsforløb
- 8 Det sociale miljø og tilhørsforhold samt den første tid på skolen
- 9 Prestige og omdømme
- 10 Tidlig specialisering

På følgende sider gennemgås de vigtigste fund inden for hvert af ovenstående temaer.

Indsigter fra litteraturen om frafald på erhvervsuddannelser

Elevernes baggrund

Elever, der kommer fra familier med lav socioøkonomisk status, har væsentlig større risiko for at falde fra på erhvervsuddannelserne sammenlignet med elever, der ikke kommer fra disse vilkår (Nielsen et al., 2013). Samtidig er tendensen, at de elever, som er kommet ind på erhvervsuddannelser i løbet af de seneste 10-12 år, kommer fra mindre ressourcestærke hjem, hvilket delvist kan forklare, hvorfor frafaldet er steget væsentligt på erhvervsuddannelserne (ibid.)

Desuden har frafald ofte en selvforstærkende effekt, idet elever, som er droppet ud af uddannelser før, er mere tilbøjelige til at gøre det igen (Helms & Nielsen, 2013).

Også grundskolekarakterer spiller en rolle ift. frafald. Frafald på grundforløbet er højest for de fagligt svage elever - jo højere grundskolekarakterer, jo lavere er frafaldet på grundforløbet (UVM, 2018). Dog kan boglige færdigheder ved folkeskolens afslutning ikke alene forudsige, hvorvidt eleven falder fra eller fastholdes på en erhvervsuddannelse. Af de elever, som gennemfører en erhvervsuddannelse, er det hver tredje elev som, ifølge PISA's definition, havde utilstrækkelige færdigheder inden for læsning, matematik og naturfag i folkeskolen (Nielsen et al., 2013). Denne gruppe af elever kan altså særligt fastholdes og motiveres gennem den praktiske tilgang til læring, som erhvervsskolerne kan tilbyde (ibid.).

Elevernes forventninger til uddannelsen og undervisningen

En afgørende forudsætning for, at de unge gennemfører uddannelsen er, at den lever op til deres forventninger (AFK, 2009). Litteraturen peger på, at der findes 4 arketyper af EUD'er, som har væsentligt forskellige krav og forventninger til undervisningen, herunder hvor styrende og understøttende læreren skal være (Brown, Louw og Katznelson, 2011). Når elevernes forventninger og faglige niveau varierer, består udfordringen i at skabe et læringsrum, hvor alle elevtyper motiveres til at udvikle sig fagligt (ibid.) Forskning peger her på undervisningsmiljøet som en vigtig faktor til at fastholde elever (Bang, 2014).

Lærernes forventninger til eleverne

Elever på erhvervsuddannelser oplever ofte, at det er uklart, hvad lærerne forventer af dem - herunder hvad de skal præstere og producere (Brown, Louw og Katznelson, 2011). Det er derfor centralt, at der sker en klar forventningsafstemning mellem lærere og elever ift. konkrete mål i de enkelte fag (Nielsen et al., 2013). En sådan forventningsafstemning vurderes at være medvirkende til fastholdelse af eleverne (Bang, 2014).

Samtidigt har det stor betydning, hvordan lærerne møder eleverne. Her viser feltarbejde på introduktionsforløb på erhvervsuddannelser, at nye elever fra første dag mødes med forventninger om dovenskab, pjækkeri og tyveri. Endvidere bliver elever behandlet som potentielle "drops-out", hvilket virker demotiverende og i sidste ende kan føre til et reelt frafald (Louw & Katznelson, 2015).

Indsigter fra litteraturen om frafald på erhvervsuddannelser

Elevernes mål og motivation

Målorientering er en afgørende faktor for, hvordan overvejelser om frafald forløber. Sandsynligheden for at gennemføre uddannelsen falder, når eleven ikke har et klart mål med uddannelsen (Wahlgren et al., 2018). For 1 ud af 3 elever handler valget af en erhvervsuddannelse mest om at prøve et fag, som adskiller sig fra det, som de kender fra folkeskolen. Samtidig er valget af erhvervsuddannelse ofte et aktivt fravalg af mere stillesiddende og boglige uddannelser (Brown, Louw og Katznelson, 2011). Sidstnævnte kan indikere, at flere elever på erhvervsuddannelserne ikke har et klart mål med deres uddannelse, hvorfor risikoen for frafald blandt denne gruppe af elever er forhøjet.

Også motivationen hos eleverne er afgørende for, hvorvidt vedkommende gennemfører eller falder fra sin erhvervsuddannelse. Undersøgelser finder en lav grad af motivation hos dem, som vælger at stoppe på sin uddannelse og beskriver en manglende evne til at fastholde motivation som medvirkende årsag til, at eleverne frafalder (Wahlgren et al., 2018). Samtidig har det en negativ effekt på engagerede elevs motivation, at andre elever ikke har til hensigt at gennemføre den pågældende uddannelse (Nielsen et al., 2013).

Ovenstående vidner om vigtigheden af at opretholde samt øge motivationen blandt eleverne. Her har den praktiske læringsdimension og "learning by doing"-tilgangen vist sig at have en positiv indvirkning på erhvervsskoleelevernes motivation (Bang, 2014)

Individuel feedback, anerkendelse og støtte

Personlig feedback fra lærer til elev kan medvirke til fastholdelse på erhvervsuddannelserne (se eksempelvis AFK, 2009; Bang, 2014). Omvendt kan det virke demotiverende, når eleverne oplever, at deres lærere ikke har tid til at hjælpe dem, og de derfor er i konkurrence med øvrige elever om undervisernes tid (Nielsen et al., 2013).

Desuden kan udfordringer af personlig karakter, hvor skolen og lærere kun støtter eleverne i begrænset omfang, ofte bidrage til frafald (Nielsen et al., 2013). Nærvær, anerkendelse samt mentor- og coachordninger står her centralt som fastholdende faktorer.

Mentor- og coachordninger samt støttepersonale

Litteraturen argumenterer endvidere for, at det for de unge er underordnet, hvor støtten kommer fra, så længe den består af en løbende kontakt til en professionel person, som eleverne har tillid til, og som kan og vil hjælpe, når der er brug for det (Katznelson, 2014).

Problemstillingen omkring tilgængelig støtte i skoletiden, er noget Katznelson (2014) forholder sig til i sin undersøgelse om vejlednings- og støtteordninger på erhvervsuddannelsesområdet. Hun peger på manglende tid og kapacitet blandt støttepersonale (f.eks. undervisere, der agerer mentorer) som benspænd for gode pædagogiske indsatser i relation til sårbare elever. Ifølge hende er tiden til den enkelte elev afgørende for, at ordningerne kan opfylde de mål og forventninger, der stilles til dem (Katznelson, 2014).

Indsigter fra litteraturen om frafald på erhvervsuddannelser

Jagten på lærepladsen

Udfordringer med at finde en læreplads er den mest direkte udløser af frafald på erhvervsuddannelser. Fund i litteraturen peger på, at processen omkring lærepladsforløb, som jo udgør en væsentlig del af erhvervsuddannelser, er problematisk. Eksempelvis lægges der vægt på, at lærere i nogle tilfælde kan demotivere eleverne unødigt ved eksempelvis at fremhæve, hvor få lærepladser der er, og hvor mange elever, som falder fra i forbindelse med deres lærepladsforløb. Dette resulterer i en ond spiral, som i sidste ende kan være med til at påvirke elevernes frafald i en negativ retning.

Samtidig er der en tendens til, at lærere på erhvervsuddannelserne primært hjælper de mest målrettede, motiverede og dygtige elever med at finde en læreplads ved at trække på eget tidligere arbejdsnetværk (Nielsen et al., 2013). Det skaber således en endnu større afstand og et tydeligere skel i mellem de elever på skolerne, som er motiverede og dem, som ikke er.

Hjælp til kommunikation og planlægning

Når der skabes større sikkerhed om muligheden for at få en læreplads, kan dette medføre en øget grad af gennemførelse på erhvervsuddannelser (UVM, 2018). Det er i mange tilfælde overladt til eleven selv (med begrænset assistance fra skolen) at skaffe en læreplads, hvorfor elever med knappe ressourcer i sjældnere grad lykkes med at finde en læreplads.

Der ligger derfor et klart forbedringspotentiale i, at undervisere og vejledere i højere grad kommunikerer klart og tydeligt om, hvad der stilles af krav og forventninger til eleven i forbindelse med planlægningen af lærepladsforløbet og i søgningen efter en læreplads. Herunder vil det også være gavnligt, at skolerne i højere grad hjælper og understøtter eleverne i dialogen med virksomhederne (Nielsen et al., 2013)

Indsigter fra litteraturen om frafald på erhvervsuddannelser

Kulturchoke i lærepladsforløb

Udover problematikken med at skaffe lærerpladser, peger litteratur fra CEFU (2021) på yderligere udfordringer forbundet med kvaliteten af selve lærepladsforløbene. Her beskrives en kløft mellem elever og virksomheders gensidige forventninger, som opleves at gøre sig gældende både før og under lærepladsforløbet (Nielsen, Louw og Katznelson, 2021).

Uoverensstemmelserne kommer til udtryk, idet virksomhedernes forventninger særligt handler om, hvorvidt eleverne går til opgaverne med gåpåmod, initiativ og villighed til at tilpasse sig virksomhedens kultur, mens eleverne snarere møder virksomhederne med forventningerne om fagligt spændende og udviklende opgaver og en oparbejdelse af en stærk faglig identitet (ibid.).

Hvor virksomhedernes forventninger altså først og fremmest centrerer sig om *faglig attitude*, er de unges forventninger først og fremmest fokuseret på *faglige kundskaber*.

Ifølge Nielsen, Louw og Katznelson (2021) er der altså stort potentiale i at sætte ind i forhold til at tilpasse/afstemme de forventninger, de to parter har til forløbet og til hinanden gennem..

- 1) ..et øget fokus på at klargøre eleverne til at møde de krav og forventninger, som virksomhederne har.
- 2) ..et øget fokus på at klargøre virksomhederne til at møde de unge og deres forventninger om tilegnelsen af stærke faglige kompetencer.

Ovenstående parametre kan være afgørende i forhold til at værne om de store muligheder for faglig dannelse og skabelse af kvalificeret arbejdskraft, som lærepladsforløb i første omgang har til formål at rumme.

Indsigter fra litteraturen om frafald på erhvervsuddannelser

Det sociale miljø og tilhørsforhold

Særligt de yngre elever, som kommer direkte fra grundskolen, forventer at få nye venner på erhvervsuddannelsen (Ingholt et al., 2015), men savner ofte et mere ungdomsorienteret lærings- og socialt miljø (Aarkrog, 2020). Der opstår derfor ofte i denne forbindelse et mismatch mellem de forventninger, som den yngre elev kommer med ved start på uddannelse og det, som eleven møder på uddannelsen.

Sociale aktiviteter er sjældent en del af introduktionsforløbene, ligesom der mere generelt er begrænset tradition for skoleforsamlinger, fester eller cafe-aftener, hvilket stiller større krav til, at eleverne i højere grad selv tager del i at organisere deres sociale liv efter endte skoledage.

Manglen på et socialt miljø er en central årsag til frafald hos særligt de unge elever, hvorfor socialt samvær i højere grad med fordel kan integreres som en del af elevernes hverdag på erhvervsskolerne (Ingholt et al., 2015). Dog adskiller de ældre elever sig fra de unge elever ved ikke at tillægge det sociale miljø ligeså stor værdi, eftersom denne gruppe i flere tilfælde har nået at opbygge et socialt netværk (og måske familie) uden for skolen. Litteraturen peger derfor i retning af potentiale for et mere differentieret fokus på sociale rammer jævnfør den opdeltede elevgruppe med forskellige behov.

Den første tid på skolen

Den første tid på erhvervsskolerne er ofte præget af, at elever har svært ved at finde rundt. Her er det forskelligt, hvorvidt erhvervsskolerne tilbyder guidede rundvisninger inden skolestart, samt om eleverne modtager udførlige og forståelige mødeskemaer eller rå udprint med forkortelser, som er svære at tyde.

Litteraturen peger her på, at det er vigtigt, at elever får et udførligt skema, at de lærer at finde rundt på skolen samt får en tidlig introduktion til, hvad der forventes af dem i de enkelte fag, da dette er med til at give en mere tryk og håndgribelig opstart på uddannelsen (Ingholt et al., 2015)

Indsigter fra litteraturen om frafald på erhvervsuddannelser

Prestige og omdømme

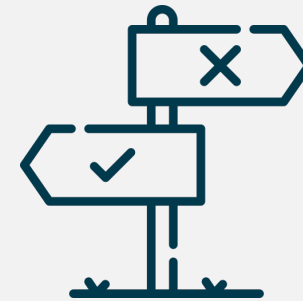
Erhvervsuddannelser spiller en stor rolle i forhold til social inklusion og målet om uddannelse til alle unge mennesker. En udfordring er dog at værne om den inkluderende tilgang og de beskedne adgangskrav og samtidigt styrke erhvervsuddannelsernes omdømme, så de ikke får andenrangs-status. Litteraturen peger på, at erhvervsuddannelserne lige nu er placeret langt nede ad rangstigen i forhold til prestige, mens boglige uddannelser opfattes som finere (Dyssegaard et al., 2014).

Denne udfordring forstærkes yderligere, idet tidligere studier peger på, at erhvervsuddannelsers omdømme falder, i takt med at erhvervsuddannelser domineres af mindre ressourcestærke personer. Det kan altså blive sværere og sværere at rekruttere ambitiøse og talentfulde unge mennesker (Larsen & Thunqvist, 2018).

Tidlig specialisering

Det er en udfordring, at man som elev på erhvervsuddannelser hurtigere skal specialisere sig og vælge karrierevej relativt til gymnasieelever, der kan udskyde et mere definitivt valg til senere i livet (Aarkrog, 2020). Derfor vælger en stor andel af unge gymnasiale uddannelser for at undgå den tidlige specialisering (Dyssegaard et al., 2014).

KAPITEL 5

Forventninger blandt lærere, elever og virksomheder

Kendskab til og viden om uddannelser ved uddannelsesstart

Elevernes kendskab til og viden om uddannelsen

Et gennemgående tema, som er blevet fremhævet som årsag til frafald, er manglende viden om, hvad man er gået ind til ved at starte på uddannelsen. Figur 5.1 viser i hvilken grad eleverne oplever, at uddannelsen har levet op til de forventninger, de havde, før de påbegyndte skoleforløbet. Blandt de nuværende elever angiver 60 pct., at uddannelsen i meget høj eller i høj grad har levet op til deres forventninger, mens det blandt dimittenderne er 69 pct. Blandt de frafaldne elever er det 29 pct. som angiver, at uddannelsen i meget høj grad eller i høj grad har levet op til deres forventninger. Omvendt er det hele 38 pct. af de frafaldne elever som anfører, at uddannelsen i mindre grad eller slet ikke har levet op til deres forventninger.

Få elever er afklarede ift. deres valg af uddannelse

Flere interviewede undervisere vurderer, at ca. 3 ud af 4 elever vælger uddannelserne, fordi de ikke ved, hvad de ellers vil. Det er således et mindretal som, ifølge undervisere, virker afklarede i forhold til deres valg af uddannelse.

Følgende citat er repræsentativt for en stor andel af de frafaldne eleveres oprindelige motivation for at starte på uddannelsen:

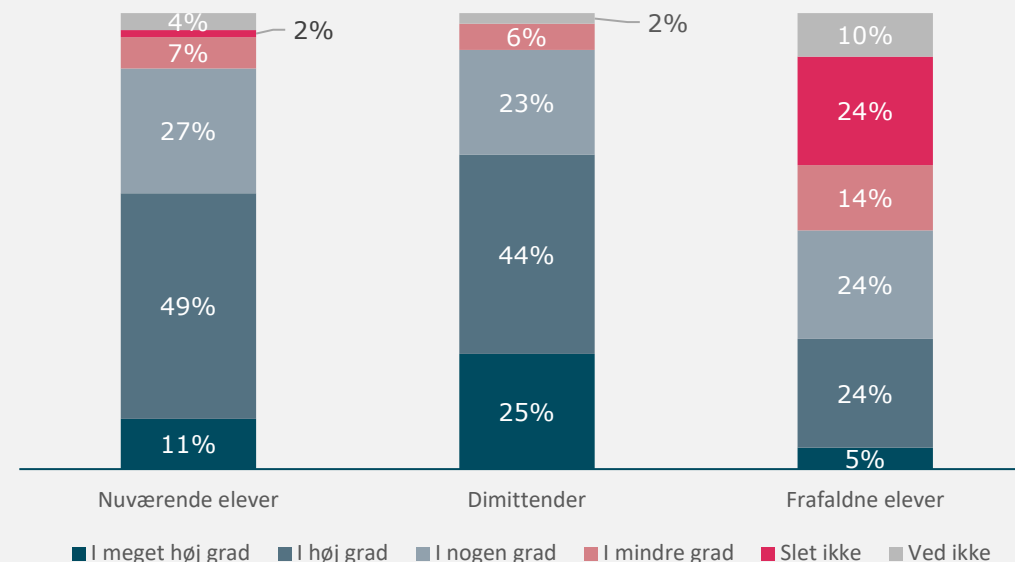
”Jeg startede fordi jeg ikke vidste hvad jeg ellers skulle lave, og ellers synes jeg bare det lød spændende”
- Frafalden elev

Den svingende motivation og baggrund for at være tilknyttet vejgodstransportuddannelsen og lager- og terminaluddannelsen er svær at ændre på, men ikke desto mindre et relevant input i forhold til forståelse af det høje frafald.

Et supplerende resultat fra undersøgelsen blandt elever viser, at 20 pct. af de nuværende elever og 30 pct. af dimittenderne har angivet sig enige eller meget enige i, at de har valgt uddannelsen, fordi de ikke ville gå i gymnasiet. Det understøtter således, at der findes en stor andel elever, som vælger uddannelsen baseret på et fravalg af mere boglige uddannelser fremfor et aktivt tilvalg af erhvervsuddannelsen.

Figur 5.1: Uddannelsen har levet op til de forventninger, du havde før du begyndte?

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Kendskab til og viden om uddannelser ved uddannelsesstart

Flere kvinder oplever i høj grad, at uddannelsen har levet op til deres forventninger

Forrige figur 5.1 viste i hvilken grad uddannelsen har levet op til elevernes forventninger på tværs af de tre elevgrupper; nuværende elever, dimittender og frafaldne elever. Figur 5.2 viser hvordan hhv. kvindelige og mandlige respondenter på tværs af de tre elevgrupper vurderer, at uddannelsen har levet op til deres forventninger. Af figuren fremgår det, at 74 pct. af de kvindelige respondenter synes, at uddannelsen i meget høj grad eller i høj grad har levet op til deres forventninger. Blandt de mandlige respondenterne er andelen lidt lavere, nemlig 60 pct. Det tyder på, at kvinderne er bedre forberedt, og at det i højere grad er et oplyst uddannelsesvalg, de har truffet.

Et lille mindretal er skuffet over uddannelsens indhold

På trods af, at størstedelen af både kvindelige og mandlige respondenter oplever, at uddannelsen i meget høj grad eller i høj grad har levet op til deres forventninger, er det 8 pct. i begge kønsgrupper, som i mindre grad eller slet ikke synes, at uddannelsen har opfyldt deres forventninger. En frafalden kvindelig elev sætter i nedenstående citat ord på, hvorfor uddannelsen i mindre grad har levet op til hendes forventninger:

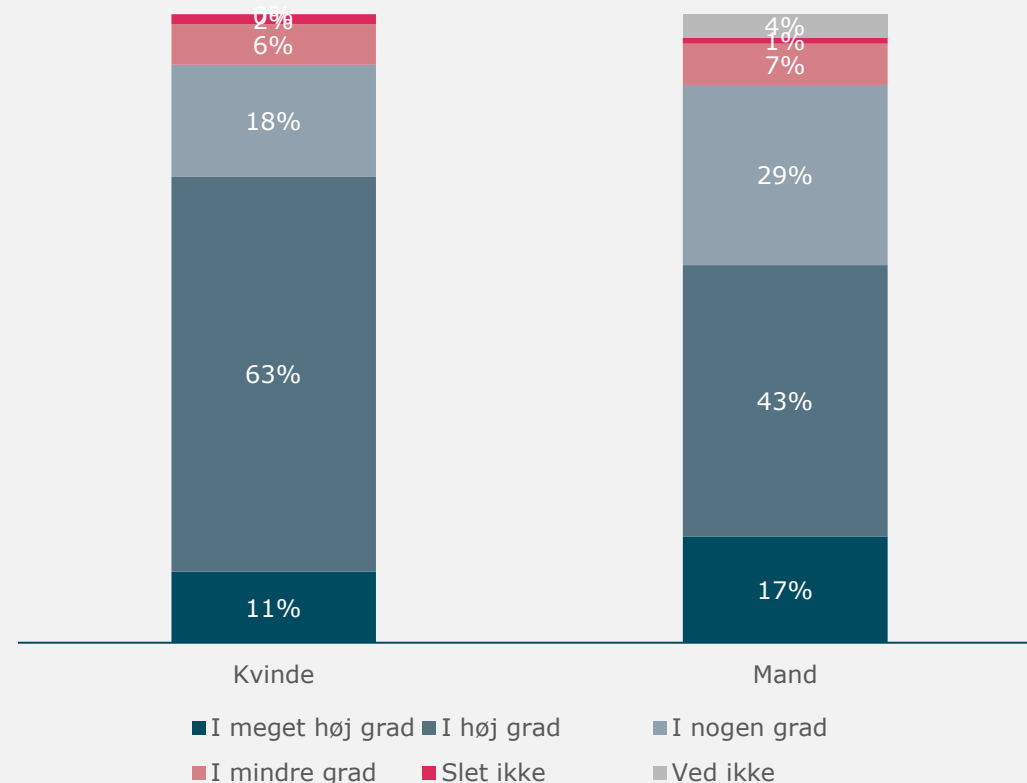
Jeg startede på uddannelsen med forventningen om, at vi skulle være en masse ude på lageret og lære praktiske ting, fremfor at sidde inde i et klasselokale og lytte i 8 timer, som vi ofte gør.

Kvindelig
frafalden elev

Figur 5.2: Uddannelsen har levet op til de forventninger, du havde før du begyndte?

Kvinder (66), mænd (235)

Relationen mellem lærer og elev

Relationen mellem eleven og underviseren er central

Et væsentligt tema er relationen til underviseren, hvor en negativ eller manglende relation kan være årsag til frafald og fjerne motivationen for at gennemføre. Figur 5.3 viser, at 72 pct. af de nuværende elever og 74 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige i, at de oplever, at deres lærere motiverer dem til at gennemføre deres uddannelse. Blandt de frafaldne elever er det 48 pct., som er meget enige eller enige i ovennævnte, mens 19 pct. erklærer sig uenige eller meget uenige i, at deres lærere motiverer dem til at gennemføre uddannelsen.

En manglende evne til at motivere eleverne samt manglende motivation hos læreren selv påpeges i de kvalitative interviews med frafaldne elever:

”Det var bestemt ikke fordi, at lærerne var motiverende, men det var også som om, at de havde så meget, de skulle sige i undervisningen, at der slet ikke var tid til, at man også kunne have det lidt sjovt med dem. Det var lidt som om, at deres mål bare var at få sagt alt hvad de skulle sige, uden at tænke så meget over om vi egentlig forstod det.”

- Frafalden elev

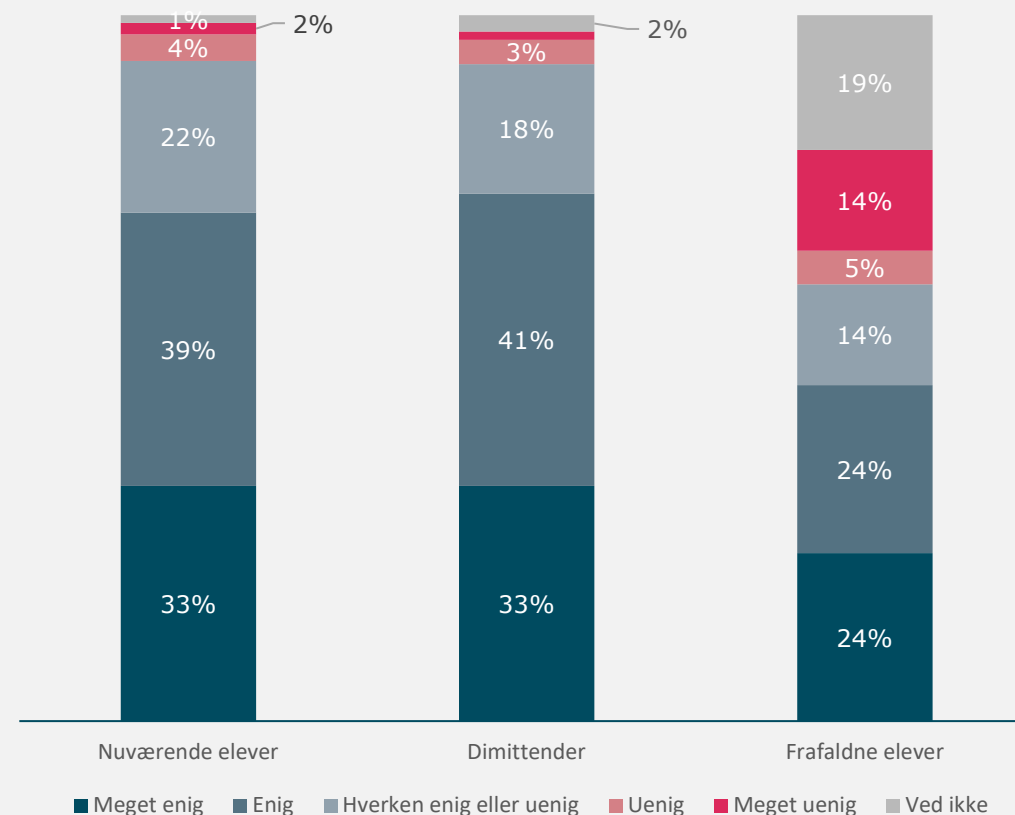
Modsat ovenstående fremhæver en anden frafalden elev hvordan lærerne lykkedes med at skabe gode og afslappede relationer til eleverne:

”Lærerne var så gode. Det er var på et andet niveau end HF. Man kunne tage pis på dem og have det sjovt. Han elskede og lave sjov. Jeg har aldrig haft så gode lærere før, de kunne også tage pis på hinanden”

- Frafalden elev

Figur 5.3: Jeg oplever, at lærerne motiverer mig til at gennemføre uddannelsen

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

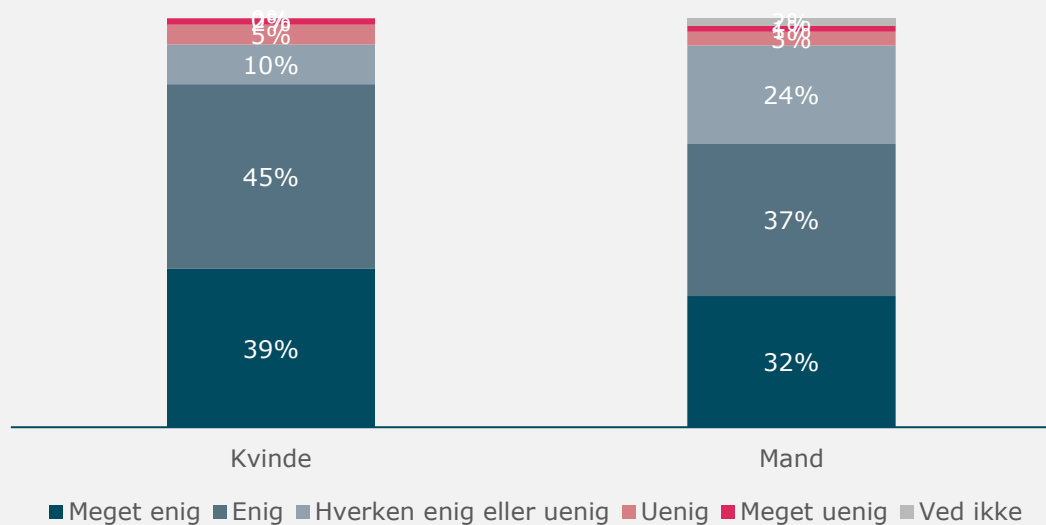
Relationen mellem lærer og elev

En større andel kvinder end mænd oplever, at lærerne motiverer dem til at gennemføre uddannelsen

Af nedenstående figur 5.4 fremgår det, at 84 pct. af de kvindelige respondenter på tværs af de tre elev-typer er meget enige eller enige i, at lærerne motiverer dem til at gennemføre uddannelsen. Blandt de mandlige respondenter er andelen lidt lavere, nemlig 69 pct.

Figur 5.4: Jeg oplever, at lærerne motiverer mig til at gennemføre uddannelsen

Kvinder (66), mænd (235)

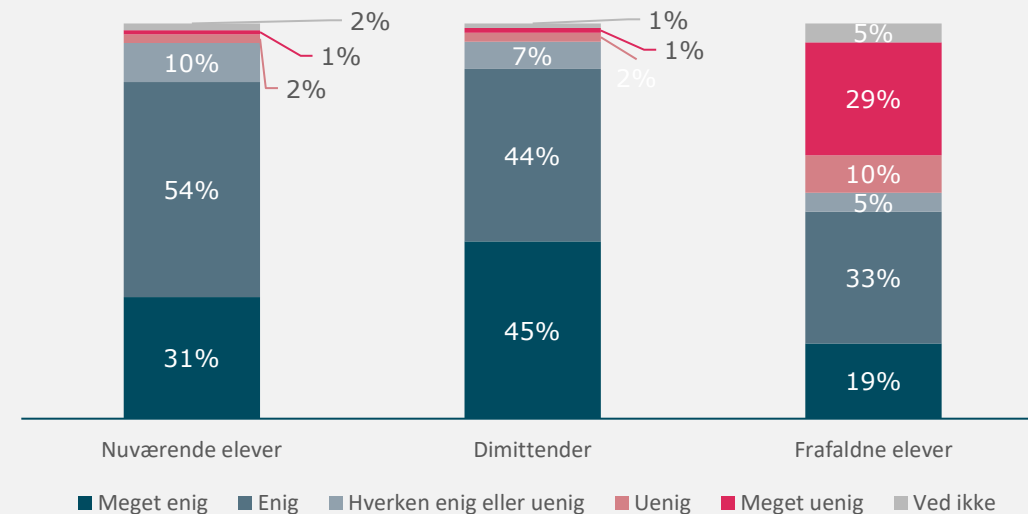

Størstedelen af eleverne oplever en god dialog med lærerne

Figur 5.5 viser, at 85 pct. af de nuværende elever er meget enige eller enige i, at de har en god dialog med de lærere, som de har på uddannelsen. 89 pct. af dimittenderne er enige i, at de havde en oplevelsen af at have en god dialog med deres lærere. 52 pct. af de frafaldne elever er enige i udsagnet.

Figur 5.5: Jeg har en god dialog med de lærere, jeg har på uddannelsen

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Beskrivelse af elevgruppen som særligt svær

Mange elever med diagnoser og psykiske udfordringer

Et grundvilkår for mange af uddannelsesinstitutionerne er, at der findes mange elever på uddannelserne med diagnoser og psykiske udfordringer, som medbringer nederlag fra folkeskolen. Fastholdelse af disse elever kan være svært, hvilket eksemplificeres i nedenstående citat.

”Jeg valgte ikke selv at stoppe. De smed mig ud pga. fravær. Jeg røg på sygehuset en dag, og fik at vide af skolen, at de ikke kunne tage ansvar for, at jeg kom til undervisningen, så de ville have at jeg blev hjemme på mit værelse. De ville ikke lade mig komme til undervisningen, men så fik jeg pludselig besked om, at jeg havde for meget fravær og derfor ikke kunne forsætte på uddannelsen. Jeg følte mig uretfærdigt behandlet, og jeg synes ikke, at jeg fik en fair chance i en svær tid.”

- Frafalden elev

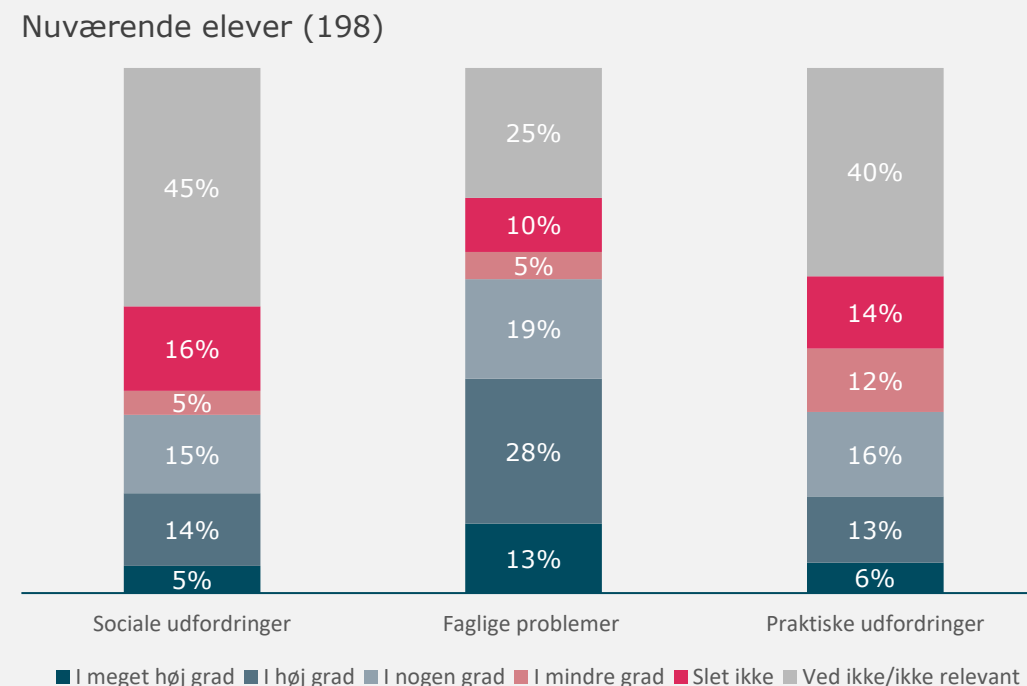
Flest elever oplever, at skolen og lærere støtter dem i at håndtere deres faglige problemer

Figur 5.6 viser, at 41 pct. af de nuværende elever i meget høj eller høj grad oplever, at skolen og deres lærere støtter dem i at håndtere deres faglige problemer. 19 pct. oplever i samme grad støtte til at håndtere deres sociale udfordringer og praktiske udfordringer. En væsentlig tilføjelse til dette punkt er, at 40-45 pct. af eleverne har angivet, at støtte til at håndtere sociale- og praktiske udfordringer ikke er relevant for dem.

Det ændrer dog ikke på, at 21 og 26 pct. af eleverne angiver, at de slet ikke eller i mindre grad oplever, at skolen og deres lærere støtter dem i at håndtere sociale og praktiske udfordringer.

I interviews med lærere og kontaktlærere er elevgruppens sammensætning også blevet fremhævet som særligt svær flere steder. Det stiller derfor store krav til, at uddannelsesstederne stiller med et godt team til socialpædagogisk støtte, og at kontaktlærere omkring eleven bliver endnu mere vigtige i arbejdet med frafaldet på uddannelserne. Dette udtrykkes på de følgende sider.

Figur 5.6: I hvilken grad mener du, at skolen og dine lærere støtter dig i at håndtere...

Socialpædagogisk støtte og kontaktlærere

Socialpædagogisk støtte skal prioriteres

Et tema som både har været fremtrædende på institutionsbesøg samt i interviews med undervisere, vejledere, uddannelseschefer og frafaldne elever har været, at den socialpædagogiske støtte skal prioriteres.

Dette indebærer bl.a., at ordblinde elever får de hjælpemidler, som de har brug for, og at de fra uddannelsens start bliver informeret om de muligheder for støtte, der findes.

Det indebærer endvidere, at der følges op på og gives en kontinuerlig støtte fra uddannelsesinstitutionen til de elever, som enten har psykiske problemer eller andre funktionsnedsættelser. Behovet for prioriteringen af ekstra støtte kommer blandt andet til udtryk i følgende citat fra et af de kvalitative interviews med frafaldne elever:

“Der kunne godt bruges noget mere hjælp – særligt til ordblinde. Måske at læreren sætter sig ned sammen med de elever, der ikke bestod første gang i stedet for bare at lade som ingenting. Hvis jeg var bestået, så havde jeg prøvet at finde en lærerplads og komme i lærer der, så det føles ærgerligt at falde fra af unødvendige grunde”
- Frafalden elev

Det er således vigtigt for fastholdelse på uddannelserne, at eleverne oplever, at de kan søge hjælp hos kontaktlærere og SPS-vejledere med både faglige, men især også personlige udfordringer. Helt konkret skal dette komme til udtryk ved, at eleverne på uddannelserne føler, at de bliver lyttet til og taget alvorligt, når de kommer til

deres lærere med problemer, som de har brug for støtte til. Her er det meget vigtigt, at både lærere og kontaktlærere står klar til at samle eleven op med det samme, da eleverne hurtigt kan tolke en ellers neutral reaktion som en afvisning.

Endnu en observation, som ligger i forlængelse af dette er, at undervisere som engagerer sig i deres elever og som tager en del af kontaktlærerens ansvar på sig, er med til at skabe bedre forudsætninger for, at eleverne fortsætter på uddannelsen.

Kontaktlærere og socialpædagogisk støtte fastholder elever

Tidlig information om hjælpemidler

Kontinuerlig støtte og opfølgning på den enkelte

Stå klar med åbne arme og undgå følelsen af afvisning

Bedre forudsætninger for at fastholde elever og for at mindske frafald

Lærernes engagement

Lærernes engagement har stor betydning for fastholdelse

Blandt de nuværende elever og dimittender er det hhv. 13 pct. og 24 pct., som er meget enige eller enige i, at det er uklart for dem, hvilke forventninger lærerne har til dem. Blandt de frafaldne elever er andelen 29 pct. Dette fremgår af figur 5.7.

Uddannelseschefer påpeger, at lærernes engagement i den daglige undervisning samt deres lyst til at danne relationer til den enkelte elev er utrolig vigtig for elevernes motivation og fastholdelse. Af de kvalitative interviews med frafaldne elever fremgår det, at flere har været utilfredse med lærernes engagement.

"Jeg havde en forventning om, at vi ville lære de ting, vi havde behov for, og det synes jeg ikke vi 100 pct. gjorde. Mange blev tabt i undervisningen, og skolen lod det bare ske. Man skulle virkelig vise initiativ, hvis man skulle hjælpes. Hvis man var mindre end 110 pct. engageret, var det umuligt at blive hevet op igen"

"Lærerne på grundforløbet var meget fraværende. Det var tit at de ikke kom til tiden og når de kom, havde de ikke planlagt noget"

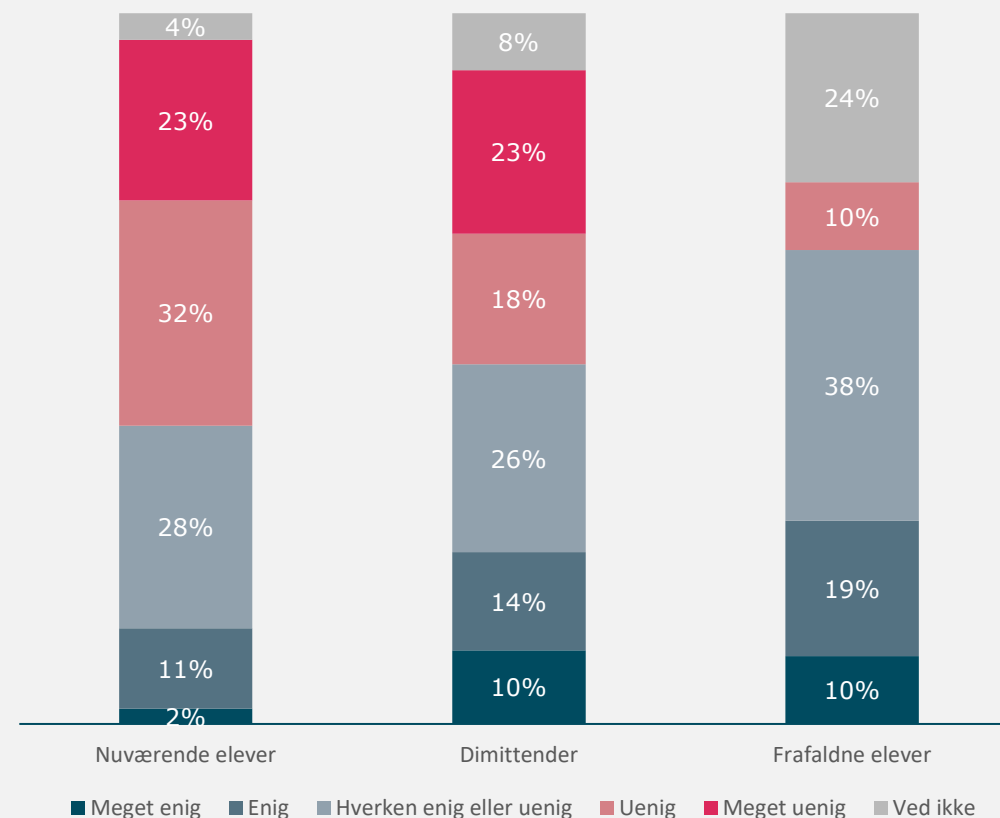
Frafalden elev

Frafalden elev

Figur 5.7: Det er uklart for mig, hvilke forventninger lærerne har til mig

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Lærernes engagement

Flere frafaldne elever oplever lave forventninger

Figur 5.8 viser, at 84 pct. af de nuværende elever på uddannelserne og 80 pct. af dimittenderne oplever, at lærerne har passende forventninger til eleverne. Modsat oplever 38 pct. af de frafaldne elever, at lærernes forventninger er passende. Ligeledes er det 38 pct. af de frafaldne elever, som oplever, at lærerne har for lave forventninger og ikke stiller høje nok krav. På grund af det lave antal frafaldne respondenter skal man dog være påpasselig med at tolke på den forskel som gældende for hele gruppe af de frafaldne elever.

I et af de kvalitative interviews med frafaldne elever kommer følgende til udtryk:

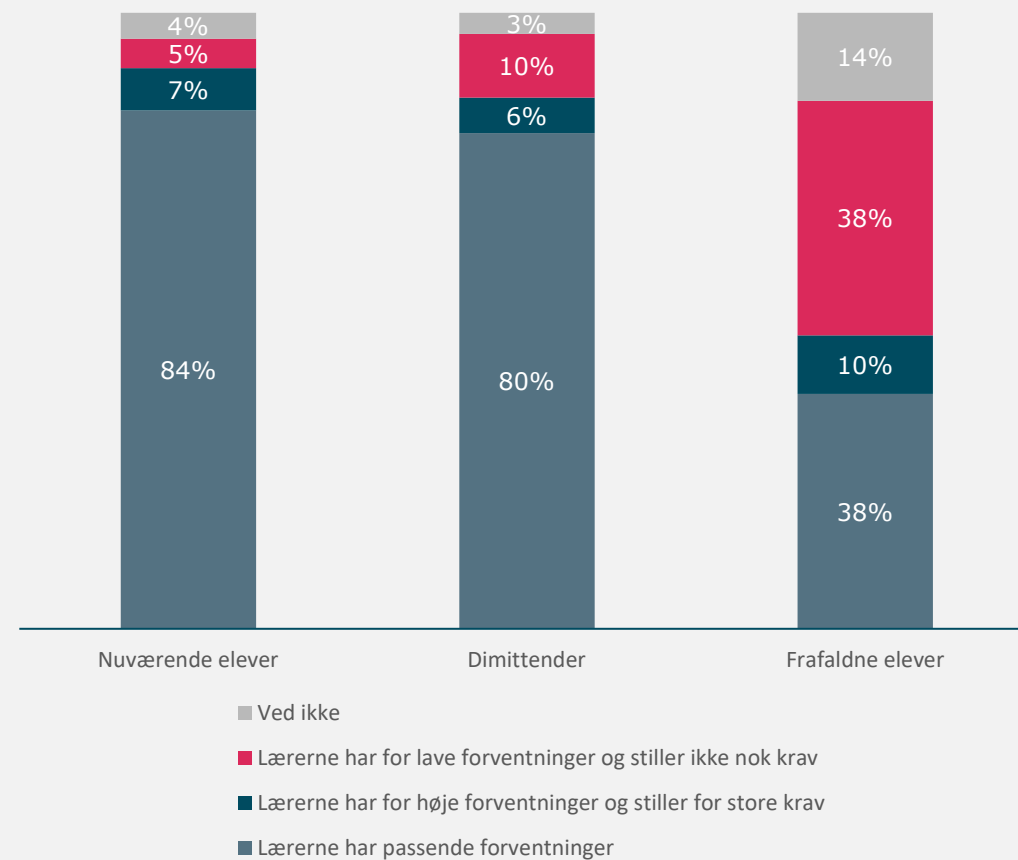
Frafalden elev

"Den ene lærer var super dygtig og ville meget gerne hjælpe. Men resten var lidt sådan "du er tabt bag en vogn" – det var den følelse man fik. Hvis man spurgte om hjælp, kunne de finde på ad grine af en. Så endte man med at blive ligeglad"

Ovenstående citat relaterer sig i høj grad til litteraturstudiets tema omhandlende lærernes forventninger til eleverne, hvilket kan have en negativ effekt for elevernes sandsynlighed for at gennemføre uddannelsen, hvis de på uddannelsen bliver behandlet som potentielle "drop outs", og at der ikke stilles nogle krav og forventninger til dem.

Figur 5.8: Hvordan oplever du lærernes forventninger til jer elever?

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Modtagelsen på uddannelserne

79 pct. af de nuværende elever blev i høj grad taget godt i mod, da de startede på uddannelsen

Som litteraturstudiet viste, betyder de første dage på uddannelsen meget i forbindelse med fastholdelse. Figur 5.9 viser i forbindelse med dette, at 79 pct. af de nuværende elever og 92 pct. af dimittenderne har angivet, at de i meget høj eller høj grad blev taget godt i mod, da de startede på uddannelsen. Her er andelen blandt de frafaldne elever 43 pct., mens 28 pct. af de frafaldne elever i mindre grad eller slet ikke mener, at de blev taget godt imod ved uddannelsesstart.

Figuren til højre vidner således om, at de frafaldne elever i mindre grad end de nuværende elever har angivet, at de blev taget godt imod ved uddannelsesstart. Dog påpeges det i adskillige kvalitative interviews blandt de frafaldne elever, at introduktionen til uddannelsen har fungeret udemærket:

“Vi blev sat godt ind i tingene. Vi blev vist rundt og så hvordan det hele var, og hvordan skemaet virkede osv.”

- Frafalden elev

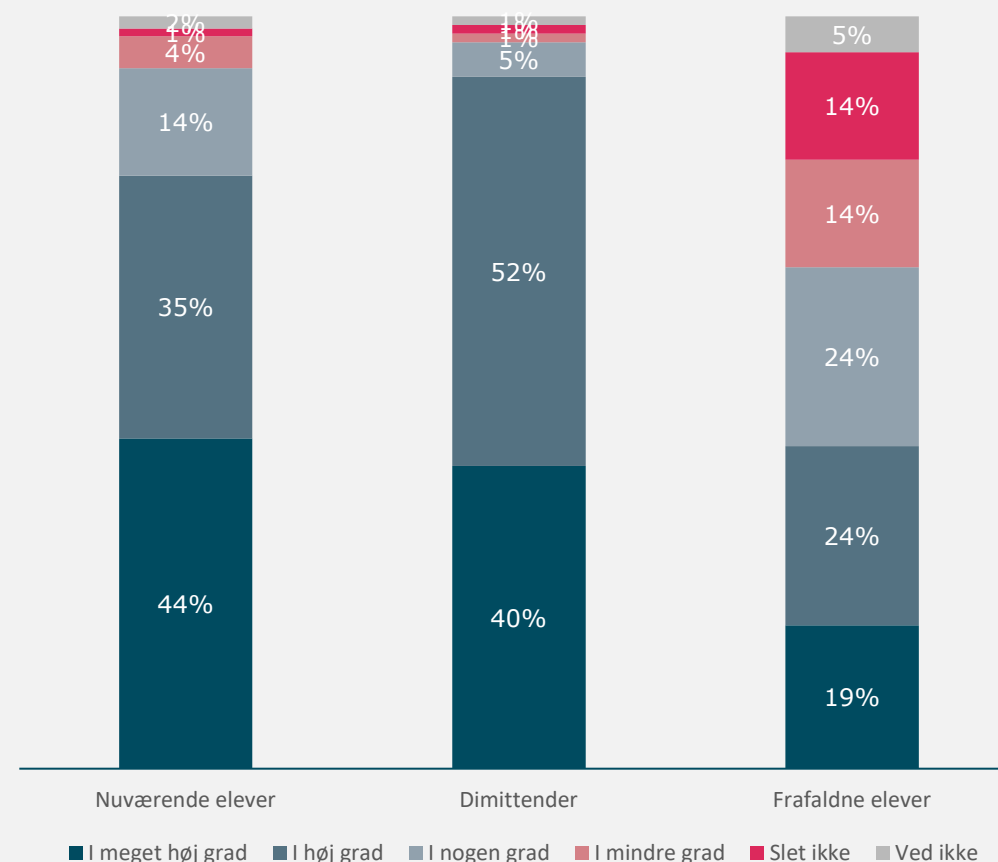
Flere peger dog på, at introforløbet med fordel kunne have været kortere. Nedenstående pointe gentages i størstedelen af de kvalitative interviews med frafaldne elever:

“Der var noget intro, hvor vi skulle lære hinanden at kende. Der var mere fokus på, at man skulle lære hinanden at kende som holdkammerater end at lære noget. Jeg syntes, at det var lidt ærgerligt at bruge en hel uge på at lære hinanden at kende. Jeg ville hellere i gang med at lære de forskellige ting”

- Frafalden elev

Figur 5.9: Du blev taget godt i mod, da du startede på uddannelsen

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Lærerne som elevernes rollemodeller

Lærerne som rollemodeller

Et vigtigt fokuspunkt fra forsker- og ekspertinterviewene er, at eleverne skal have forbilleder, som de kan spejle sig i. Disse forbilleder kan eksempelvis være ambassadører fra virksomheder, som besøger skolerne og fortæller om, hvordan en hverdag som chauffør eller lagermedarbejder kan se ud. Ligeledes kan lærerne agere rollemodeller for eleverne og via fortællinger om egne erfaringer fra arbejdsmarkedet motivere eleverne i den daglige undervisning.

Til højre fremgår et uddrag fra observation af undervisningen under de to institutionsbesøg, hvor en underviser formår at inspirere eleverne.

Uddrag fra observation af undervisning under institutionsbesøg

Underviseren fortæller en anekdote fra, da vedkommende selv arbejdede som lastbilchauffør.

Anekdoten rummer en vigtig læring om, hvilke papirer man skal medbringe, når man krydser Europas grænser.

Eleverne lytter med stor interesse og stiller efterfølgende opklarende spørgsmål til underviseren.

I besvarelsen af spørgsmålene anvender underviseren de ord og udtryk, som eleverne selv bruger.

Dette virker til at motivere eleverne.

Virksomhedernes forventninger til lærlinge

Forventningsafstemning mellem virksomhed og lærling

Figur 5.10 viser, at 82 pct. af de adspurgte virksomheder i dag afstemmer forventninger med deres lærlinge, inden deres lærlingeforløb starter. Omvendt er det 12 pct. af de adspurgte virksomheder, som ikke afstemmer forventninger inden forløbets begyndelse.

Når der forventningsafstemmes, giver det kommende lærlinge klarhed om, hvad der forventes af dem samtidig med, at virksomheden bliver opmærksom på, hvad den pågældende lærling har af forventninger og ønsker. Med forventningsafstemning kan virksomheden og den kommende lærling i fællesskab skabe gode rammer for det kommende forløb (Nielsen, Louw og Katznelson, 2021).

I de kvalitative interviews blandt virksomheder påpeges det ligeledes, hvor vigtigt denne forventningsafstemning mellem virksomhed og den pågældende lærling er.

"Det vigtigste er, at man får afstemt forventninger inden forløbets begyndelse. Vi har set en forbedring efter, at vi er begyndt at forventningsafstemme. Det gjorde vi ellers ikke førhen."

Lager- og terminal virksomhed

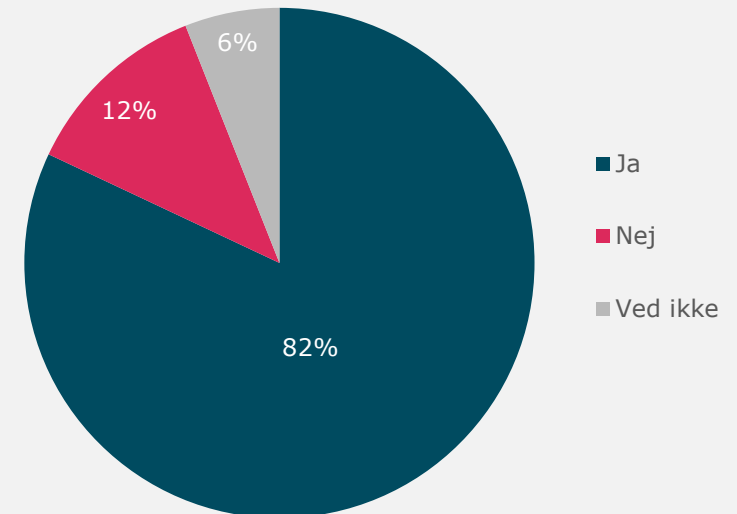
Lager- og terminal virksomhed

"Vi har i høj grad fået fokus på forventningsafstemning, for på den måde kan vi bedre forberede og åbne øjnene på de unge mennesker. Sådan undgår vi også at spille hinandens tid fra begge parter side."

På trods af at 82 pct. af de adspurgte virksomheder angiver, at de afstemmer forventninger med deres lærlinge inden forløbets begyndelse, udtrykker flere undervisere og uddannelseschefer, at de oplever, at der bruges for lidt tid på rekruttering ude i virksomhederne. De vurderer, at hvis der blev gjort mere ud af at forventningsafstemme, ville der komme et bedre match mellem virksomhed og lærling.

Figur 5.10: Afstemmer I forventninger med jeres lærlinge inden forløbet starter?

Antal respondenter: 50

Virksomhedernes forventninger til lærlinge

Forventningsafstemning mellem virksomhed og lærling

Blandt de virksomheder som ikke forventningsafstemmer påpeges det, hvordan det blandt lærlinge kan komme som en overraskelse, hvad jobbet indebærer og kræver; eksempelvis, at der er tidlige mødetider og risiko for overarbejde. Dette illustreres ved nedenstående citat.

Vejgodstransport-
Virksomhed

"En udfordring er, at lærlingen ikke kender godt nok til branchen i forvejen, og derfor bliver overrasket over, at man har lange arbejdsdage for sig selv."

Når der ikke forventningsafstemmes er der risiko for, at forskellen mellem virksomhedens og lærlingens forventning bliver for stor. Når forventningerne bliver for forskellige, kan der opstå misforståelser og demotivation, som i sidste ende kan føre til et afbrudt forløb (Nielsen, Louw og Katznelson, 2021).

I tråd med ovenstående nævner flere virksomheder i de kvalitative interviews, at manglende overensstemmende forventninger kan være en årsag til afbrudte lærlingeforløb.

"For det meste er det en fælles beslutning af afbryde forløbet. Ofte har forventningerne ikke været ens, og lærepladsen var ikke det, de håbede på."

Lager- og terminal
virksomhed

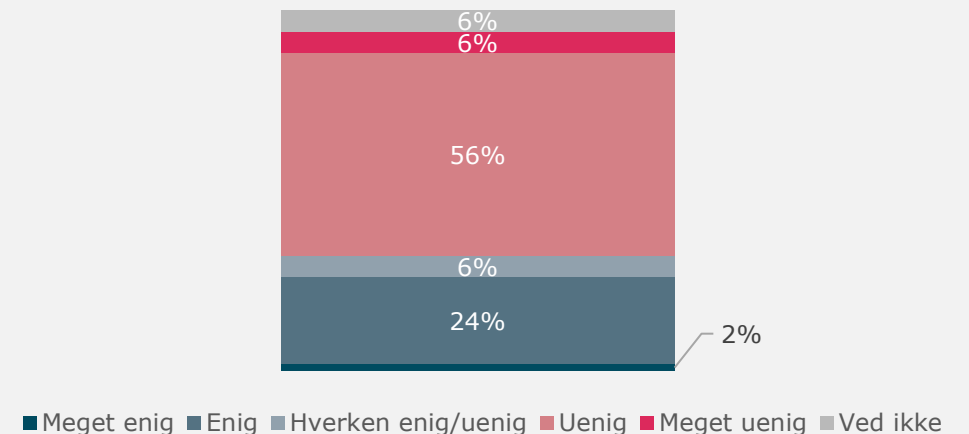
En vej til at sikre færre afbrudte lærlingeforløb er således, hvis der sker en bedre forventningsafstemning mellem virksomhed og elev.

62 pct. af virksomhederne mener ikke, at der er uoverensstemmelse i forventningerne

Figur 5.11 viser, at 26 pct. af de adspurgte virksomheder erklærer sig meget enige eller enige i, at lærlingens forventninger ikke stemmer overens med virksomhedens forventninger. Dette kan være udtryk for, at virksomhedens forventninger centrerer sig om faglig attitude, mens lærlingens forventninger først og fremmest centrerer sig om faglige kundskaber (ibid.) Omvendt er det dog størstedelen, dvs. 62 pct. af virksomhederne, som er meget uenige eller uenige i, at lærlingens forventninger ikke stemmer overens med virksomhedens egne forventninger.

Figur 5.11: Lærlingens forventninger stemmer ikke overens med vores forventninger

Antal respondenter: 50 virksomheder

Forventninger om job efter endt uddannelse

72 pct. af de nuværende elever tror, at det bliver let at finde et job efter endt uddannelse

Søjlen længst mod højre i figur 5.12 viser, at 72 pct. af de nuværende elever på uddannelserne erklærer sig meget enige eller enige i udsagnet 'jeg tror, at det bliver let at finde et job, når jeg har afsluttet min uddannelse'. Omvendt er kun det 7 pct. af de nuværende elever, som tilkendegiver, at de er meget uenige eller uenige i det pågældende udsagn.

Flere af de frafaldne elever pointerer desuden i de kvalitative interviews, at de havde en overbevisning om, at det ville være let at finde et job, hvis de havde gennemført uddannelsen:

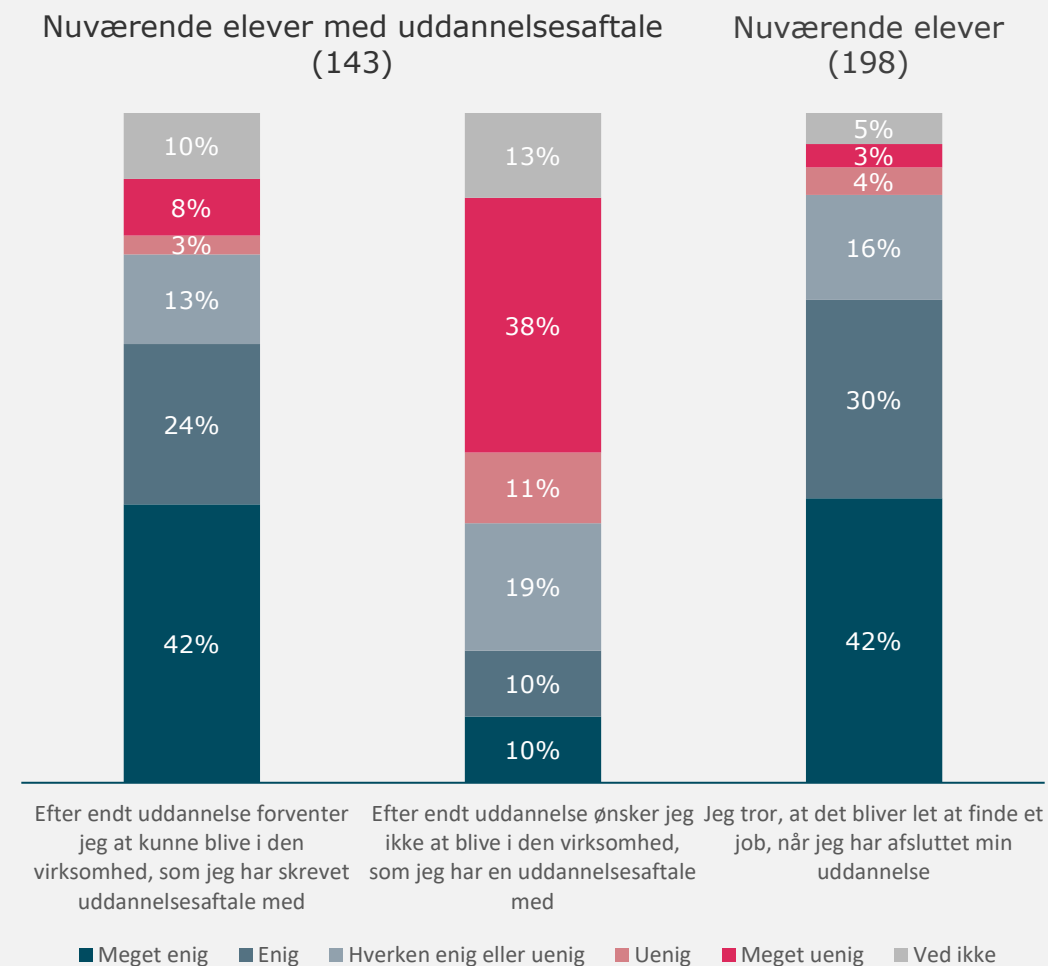
Frafalden elev

"Der er heldigvis altid jobmuligheder for chauffører, så det var ikke en bekymring"

66 pct. forventer, at de kan blive i den virksomhed, som de er lærlinge i, efter endt uddannelse

Af søjlen til venstre i figur 5.12 fremgår det, at 66 pct. af eleverne med uddannelsesaftale erklærer sig meget enige eller enige i, at de forventer at kunne blive i den pågældende virksomhed efter endt uddannelse. Omvendt er det 11 pct. af elevgruppen, som ikke forventer dette. Den midterste søjle i figur 5.12 viser, at hver femte elev, som er i lære, ikke ønsker at blive i den virksomhed, hvori de er lærling.

Figur 5.12: Hvor enig eller uenig er du følgende udsagn:

KAPITEL 6

Tilrettelæggelse og prioritering af undervisningen

Personlig feedback fra underviseren

Løbende personlig feedback fastholder

Figur 6.1 viser, at 62 pct. af de nuværende elever og 74 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige i, at de oplever at få personlig feedback på deres arbejde på skolen. 38 pct. af de frafaldne elever er enige heri. Der findes også en fremtrædende andel af de frafaldne elever på 34 pct., som har angivet, at de er meget uenige. Andelen blandt de nuværende elever og dimittenderne, som har angivet, at de er meget uenige eller uenige er hhv. 12 pct. og 8 pct.

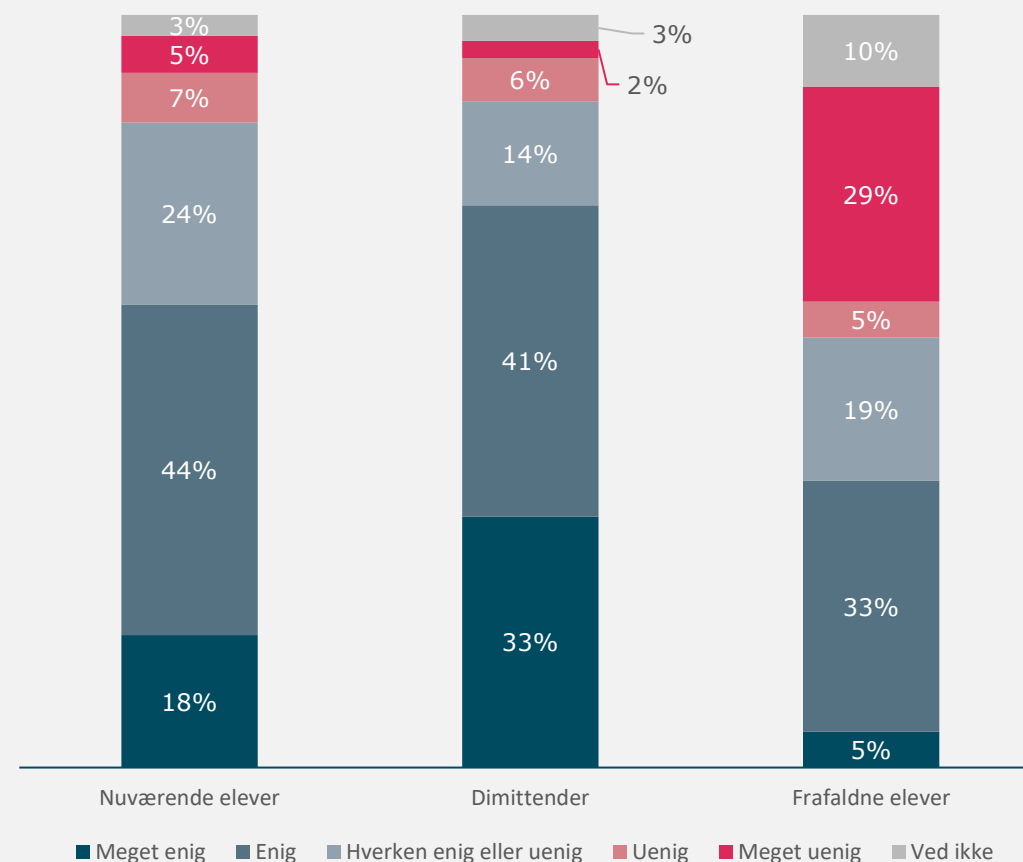
Når man kun får en endelig bedømmelse og ikke løbende feedback på sit arbejde på skolen, er det svært at forbedre sig. Sådan udtrykker flere af de nuværende elever.

Blandt de frafaldne elever lader feedback eller mangel på samme ikke til at være uddannelsens største udfordring. Dog efterspørger flere af de adspurgte, at underviserne i højere grad er i stand til at differentiere feedback og undervisning, så de 'stærkeste' elever ikke overses i forsøget på at få alle med:

"Der var feedback ved nogle lærere, hvor man bare fik karakterer. Men ved andre fik man feedback, hvor man fik at vide, hvad man kunne have gjort bedre og "havde I f.eks. overvejet det eller det her". Tempoet var dog meget lavt, og jeg følte lidt at der blev undervist efter laveste fællesnævner, hvilket ikke var særlig motiverende for mig, som faktisk rigtig gerne ville uddannelsen, da jeg først var startet"
- Frafalden elev

Figur 6.1: Jeg får personlig feedback på mit arbejde på skolen

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Elevernes oplevelser af undervisningen på uddannelserne

Få nuværende elever og dimittender mener, at der bliver brugt for meget tid på fraværsregistreringer og mentorordninger

Af figur 6.2 fremgår det, at 12 og 15 pct. af de nuværende elever og dimittender er meget enige eller enige i, at der bliver brugt for meget tid på fraværsregistrering og mentorordninger på uddannelserne. Blandt de frafaldne elever er denne andel 53 pct.

Litteraturstudiet gav flere perspektiver på dette tema. Det kan på den ene side blive opfattet som demotiverende, hvis det faglige indhold bliver nedprioriteret i undervisningen til fordel for fraværsregistrering. Dette kan ligeledes bidrage til den tidligere nævnte italesættelse af elever som "drop-outs" meget tidligt på uddannelsen, hvilket kan have en negativ betydning i forbindelse med frafaldet.

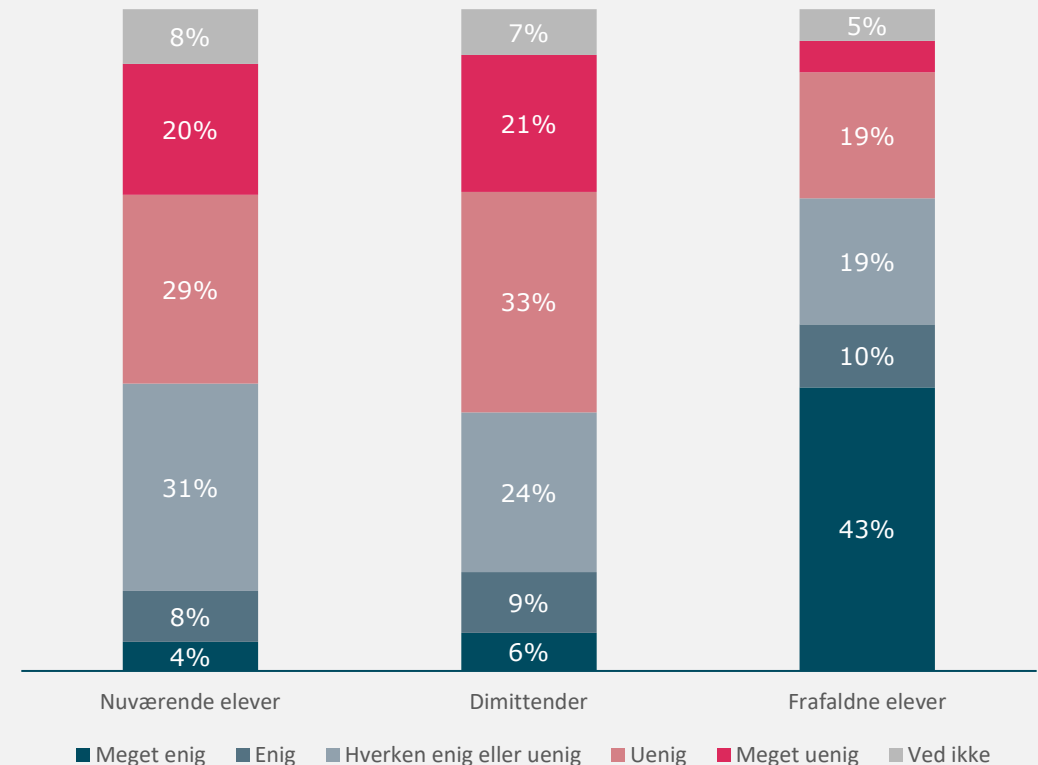
På den anden side har mentor- og coachordninger ofte en meget positiv betydning for fastholdelsen af eleverne, da dette er med til at give eleverne en følelse af nærvær og anerkendelse. I forlængelse heraf udtrykker en uddannelseschef følgende:

"Det er virkelig vigtigt ift. fastholdelse, at særligt de udfordrede elever oplever, at de kan komme til deres kontaktpersoner med stort som småt. At de får ros, anerkendelse og en kærlig men fast hånd i ryggen."

Endvidere påpeges det af samme uddannelseschef, at det er helt centralt, at støttepersoner og mentorer fysisk er tæt på og ikke sidder på et kontor, der er gemt væk for eleverne.

Figur 6.2: Jeg synes, at der bliver brugt for meget tid på fraværsregistrering og mentorordninger

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Elevernes oplevelser af undervisningen på uddannelserne

Frafaldne elever savner flere fagligt relevante og / eller fysiske aktiviteter i undervisningen

Figur 6.3 viser, at hhv. 31 pct. og 36 pct. af de nuværende elever og dimittenderne er meget enige eller enige i, at de savner flere fagligt relevante aktiviteter i undervisningen. Andelen blandt de frafaldne elever er 57 pct.

Nedenunder viser figur 6.4 det samme mønster. 47 pct. af de nuværende elever og 42 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige i, at de savner flere fysiske aktiviteter i undervisningen. Her er andelen blandt de frafaldne elever 67 pct.

Særligt mangel på fagligt relevante og motiverende aktiviteter samt spildtid i undervisningen fremhæves blandt frafaldne elever i de kvalitative interviews og blandt nuværende elever og dimittender, som deltog i den afholdte idé- og udviklingsworkshop.

".....når der kom et nyt hold ind efter 10 uger, så gentog opgaverne sig, uden fornyelse af nogen art. Jeg oplevede, at lærerne ikke havde nogle relevante opgaver til os"

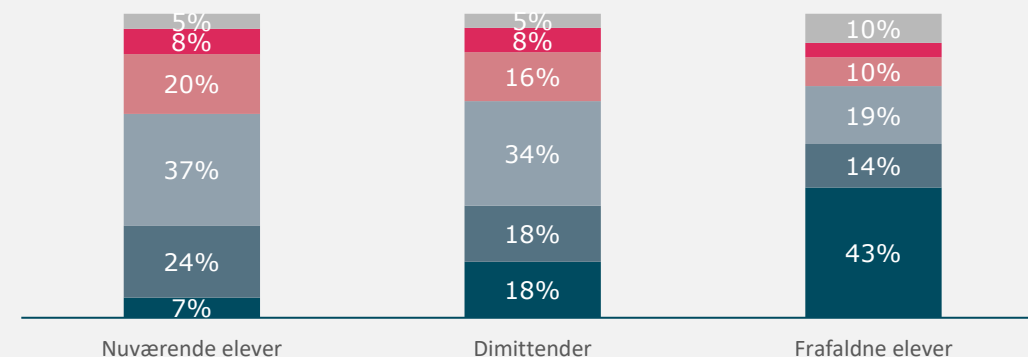
"Meget af det, vi havde, var at man fik udleveret et papir i undervisningen, og det er ikke særligt motiverende. Efter fem minutter kunne nogle af eleverne ligge papiret væk. Der var så meget spildtid i undervisningen".

Frafalden elev

Dimittend

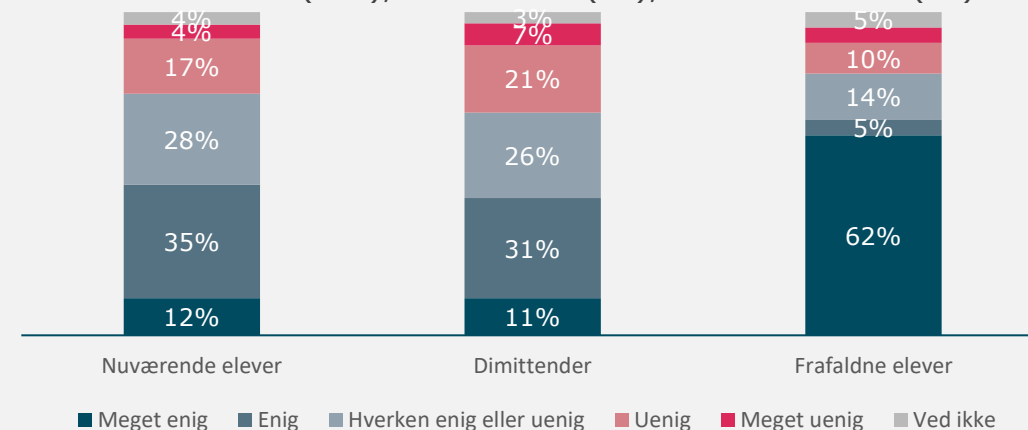
Figur 6.3: Jeg savner flere fagligt relevante aktiviteter i undervisningen

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Figur 6.4: Jeg savner flere fysiske aktiviteter i undervisningen

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

■ Meget enig ■ Enig ■ Hverken enig eller uenig ■ Uenig ■ Meget uenig ■ Ved ikke

Elevernes oplevelser af undervisningen på uddannelserne

Praksisnær undervisning skal prioriteres

Både lærere og elever har i de kvalitative interviews givet udtryk for, at der opstår et større engagement i klasserne i en praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning. Hvis undervisningen bliver for teoretisk og praksisfjern, kan dette modsat føre til manglende engagement og øget brug af mobiltelefoner i undervisningen.

Figur 6.5 viser, at 70 pct. af de nuværende elever, er meget enige eller enige i, at undervisningen er tæt forbundet med praksis.

Blandt dimittenderne er 66 pct. meget enige eller enige i ovenstående, mens der blandt de frafaldne er 39 pct., som erklærer sig meget enige eller enige i, at undervisningen var tæt forbundet med praksis. Blandt frafaldne elever bliver der i de kvalitative interviews også peget på udfordringer med manglende kobling til virkeligheden, hvilket for flere har ført til lav motivation i undervisningen.

“Underviserne havde lidt en indstillingen om, at man bare skal ud og vise, hvad man kan. Al det skole/computer-fis havde de lidt svært ved at forholde sig til. Det var også svært at forstå, hvorfor vi skulle have matematik eller dansk. Geografi gav f.eks. fin mening ift. at lave ruteplaner, men skal vi virkelig sidde og lære om alle mulige danskfaglige begreber i vores fag?”

- Frafalden elev

Her blev det også påpeget af andre elever, at de havde en oplevelse af, at mere praktisk undervisning i mindre hold også kunne medvirke til at skabe et bedre sammenhold i klassen.

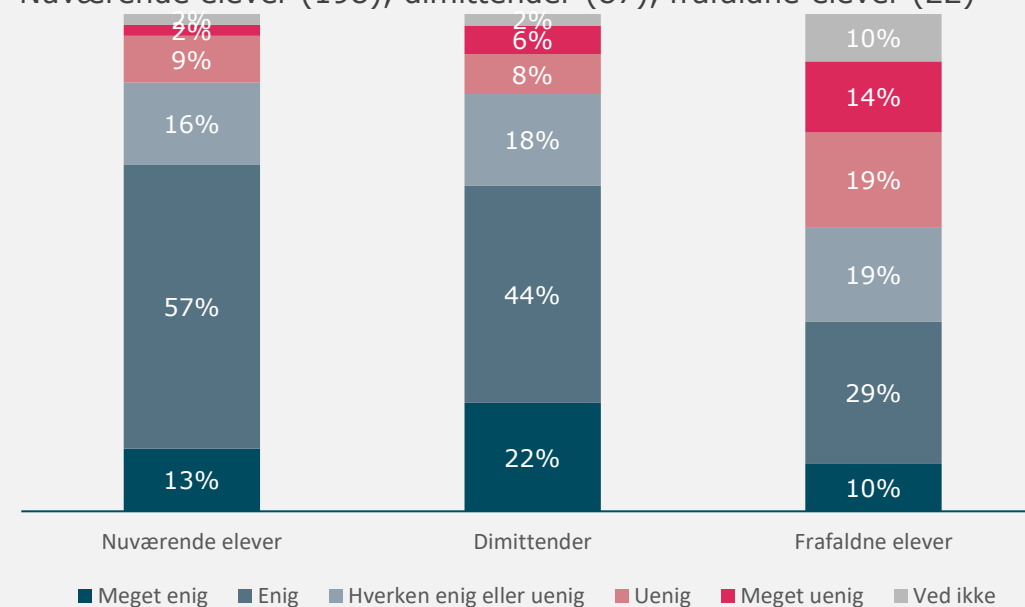
“Det kunne være fedt med mere praktisk undervisning, og at man måske deler klasserne op i lidt mindre grupper for at lave et sammenhold.”

- Frafalden elev

Ved de to afholdte institutionsbesøg har det ligeledes stået klart, at eleverne ved praktisk undervisning er mere engagerede og deltagende end ved teoretisk undervisning.

Figur 6.5: Jeg synes, at undervisningen er tæt forbundet med praksis

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Ikke fastholdelse for enhver pris

Enighed om at fastholdelse ikke må ske for enhver pris

Både elever, undervisere og uddannelseschefer har pointeret, at fastholdelse af elever ikke må ske for enhver pris. Fastholdelse af en enkelt elev må således aldrig blive på bekostning af, at motiverede elever trækkes ned, eller at kvaliteten af uddannelserne sænkes. I de kvalitative interviews beskriver flere frafaldne elever, hvilken indvirkning det har haft på dem at omgås uengagerede elever:

Frafalden elev

"For mit vedkommende blev det hele ødelagt af, at en eller to yngre personer altid kom 10 minutter for sent og forstyrrede undervisningen. Det resulterede jævnligt i, at undervisningen sluttede for sent."

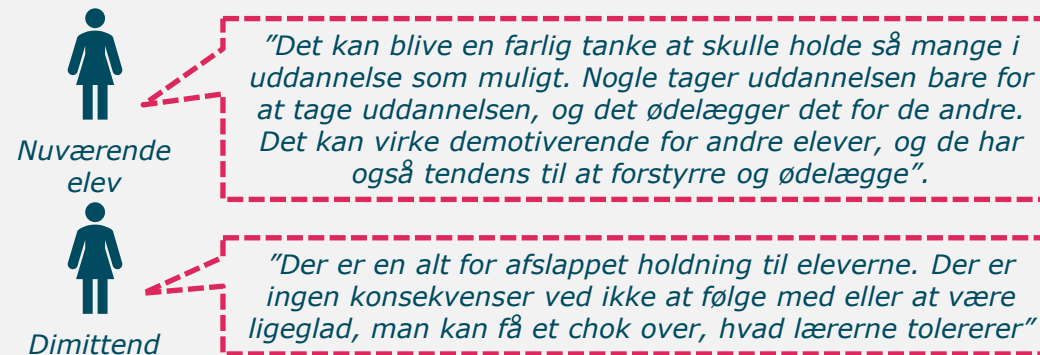
Den pågældende frafaldne elev kommer desuden med et forslag til, hvordan man kunne have løst problematikken:

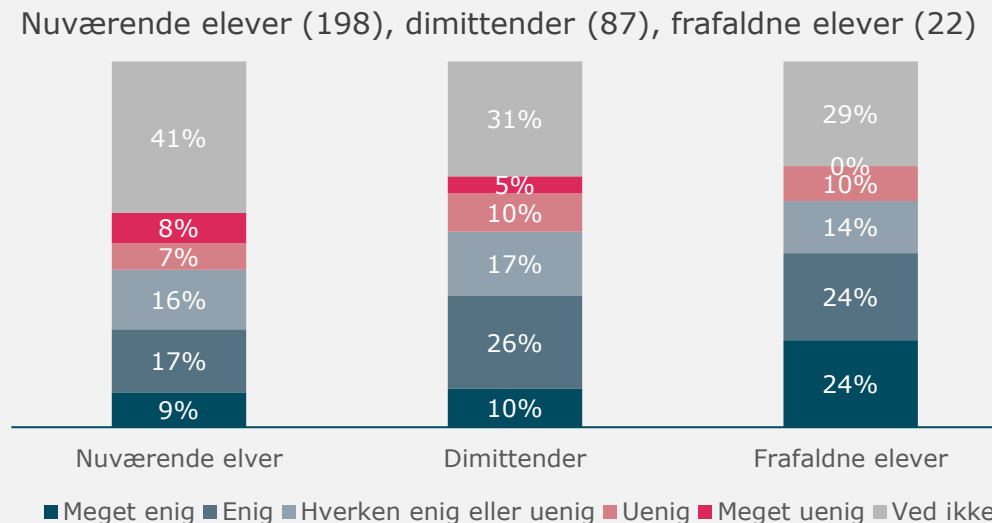
Frafalden elev

"Jeg synes, det havde været bedre med en opdeling af yngre og ældre elever, eller hvis man slog hårdt ned på at komme for sent hver dag."

Problematikken med at fastholde så mange elever som muligt i uddannelse påpeges ligeledes under workshop med nuværende elever samt dimittender. Figur 6.6 viser, at hhv. 26 pct. af de nuværende elever og 36 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige i, at der var elever i vedkommendes klasse, som ikke havde planer om at gennemføre uddannelsen. Blandt de frafaldne elever, er denne andel 48 pct.

Figur 6.6: Der var elever i min klasse, som ikke havde planer om at gennemføre uddannelsen

Kobling mellem grundforløb og hovedforløb

Flere dimittender ville foretrække at specialisere sig senere

Figur 6.7 viser, at 47 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige i, at de ville foretrække, at specialiseringen lå senere på overbygningen end den gør i dag. Dette resultat er i tråd med litteraturen, som peger på, at det kan være udfordrende, at man som erhvervsskoleelev hurtigere skal specialisere sig relativt til gymnasieelever. Blandt de nuværende elever er det dog kun 12 pct., som er meget enige eller enige i, at de ville foretrække, at specialiseringen lå senere på overbygningen end den gør i dag.

Bedre forberedelse til hovedforløb og fokus på slutmål

Samtidig påpeger flere af de nuværende elever, at de savner en bedre kobling mellem grundforløb og hovedforløb. En af de nuværende elever foreslår følgende:

 “Det kunne være en idé, at begynde forberedelsen til hovedforløbet allerede i grundforløbet.”

Nuværende elev

En lærer, der underviser på hovedforløbet, fremhæver i nedenstående citat, hvordan han prøver at skabe en sammenhæng mellem grundforløb og hovedforløb.

 “Jeg går over til GF2-holdene, hvor jeg taler med dem om, hvorfor det er vigtigt at de kommer godt igennem grundforløbet - siger at selvom det kan være hårdt lige nu, så får de gevinsten, når de kommer over på hovedforløbet”

Underviser

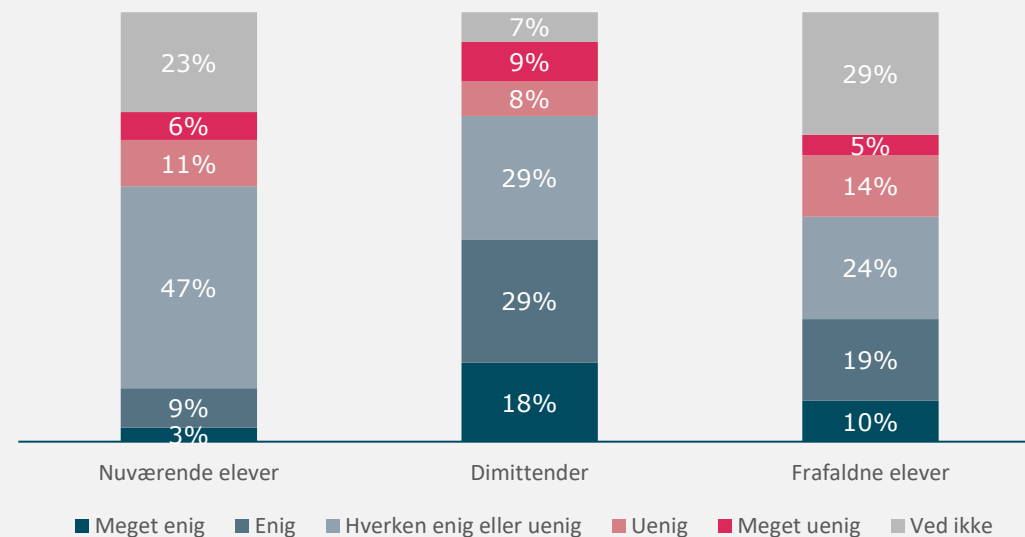
En anden frafalden elev uddyber, at der mangler fokus på slutmålet med uddannelsen:

 “Skolen burde fokusere mere på det her med, at der er noget på den anden side af undervisningen - elevpladser og i sidste ende arbejde. Noget mere fokus på slutmålet kunne være motiverende”

Frafalden elev

Figur 6.7: Jeg vil foretrække, at specialiseringen ligger senere på overbygningen end den gør i dag

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

KAPITEL 7

Lærepladser

Elevernes oplevelse med at finde en læreplads

18 pct. af de nuværende elever finder det svært at finde en læreplads

Figur 7.1 viser, at 18 pct. af de nuværende og 18 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige i, at det er svært at finde en læreplads. 43 pct. af de frafaldne elever mener det samme.

Erfaringer fra de kvalitative interviews med både nuværende og frafaldne elever viser, at der kan opstå en kamp om lærepladser i nærområdet, hvorfor flere elever har pointeret, at det er vigtigt at få søgt læreplads tidligt.

En måde hvorpå uddannelsesinstitutionerne kan hjælpe eleverne i jagten på lærepladsen er ved at undervise dem i, hvordan man skriver en god ansøgning samt give råd og vejledning til fremtidige ansættelsessamtaler. Flere elever har i den forbindelse udtrykt følgende:

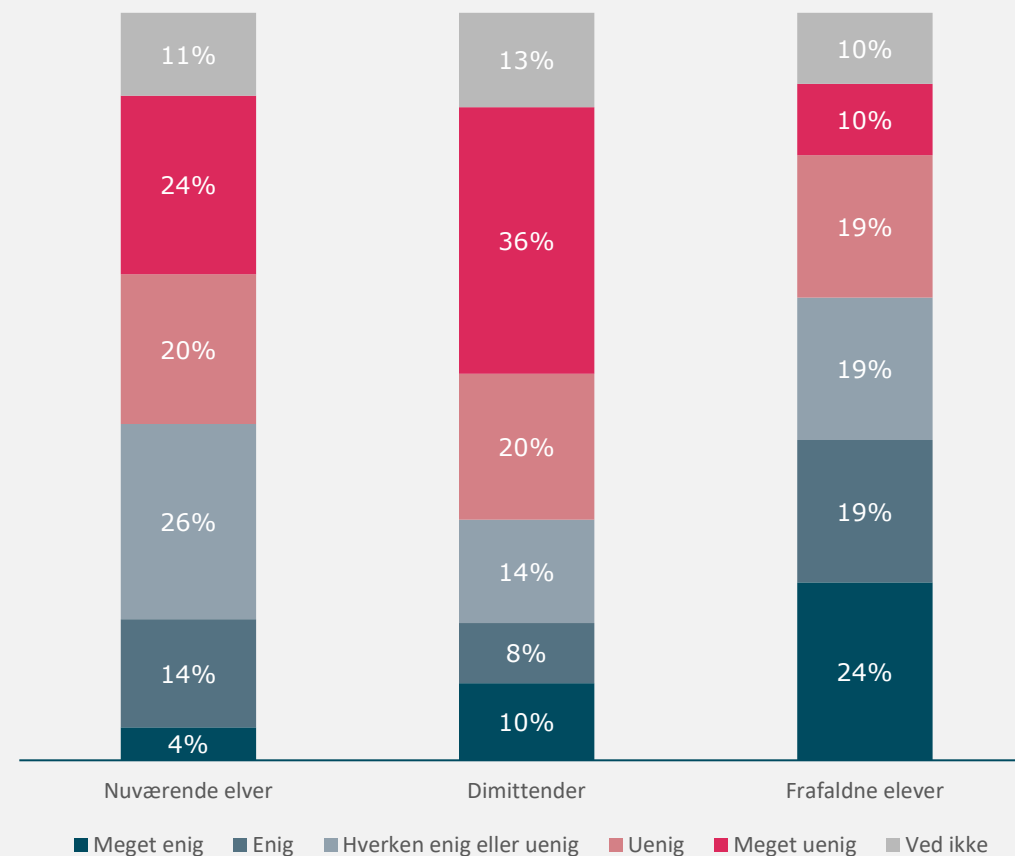
"Det er en rigtig god støtte at få hjælp til at skrive ansøgning. Samtidig giver det også motivation til at gå efter drømme-lærepladsen"

Nuværende elev

Figur 7.1: Jeg synes, at det er svært at finde en læreplads

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Elevernes oplevelse med at finde en læreplads

Næsten halvdelen af dimittenderne har ikke fået hjælp til at finde en læreplads

47 pct. af dimittenderne erkærer sig meget uenige eller uenige i udsagnet om at have fået hjælp af undervisere eller vejledere til at finde en læreplads. Blandt de nuværende elever er andelen 43 pct., mens andelen er hele 53 pct. blandt de frafaldne elever. Dette er i tråd med litteraturen, som peger på, at der er begrænset assistance fra skolen, når eleven skal finde sig en læreplads.

Flere kvinder end mænd er enige i, at de har fået hjælp til at finde en læreplads

De nederste søjler i figur 7.2 viser, at 35 pct. af kvinderne er meget enige eller enige i, at de har fået hjælp af underviser, vejleder eller andet personale på skolen til at finde en læreplads. Blandt mændene er andelen 25 pct.

Mens få frafaldne elever fra de kvalitative interviews beskriver, at skolen har været behjælpelig ift. at finde lærepladser, er stemningen hos størstedelen, at skolens støtte er utilstrækkelig. Herudover beskriver flere af de adspurgte, hvordan manglen på elevpladser var i stor strid med deres forventninger:

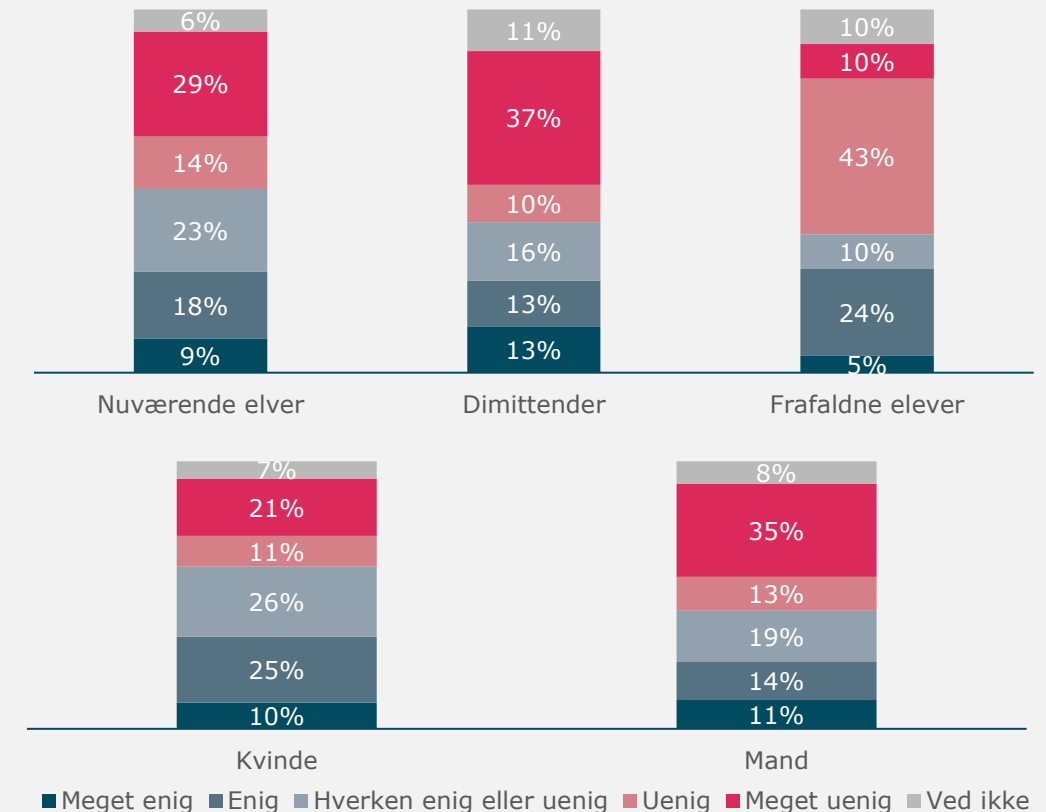

Frafalden elev

"De [skolen] burde tilbyde mere hjælp til at finde elevplads. Man skal virkelig selv sørge for at bruge tid på at finde en praktikplads, selvom man bliver fortalt, at det ikke bliver noget problem, og at det hurtigt kan klares."

Figur 7.2: Jeg har fået hjælp fra min underviser/vejleder/personale på skolen til at finde en læreplads

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)
Kvinder (66), mænd (235)

Oplevelse af at skulle finde en læreplads på tværs af køn

Flere kvinder end mænd oplever, at det er svært at finde en læreplads

Figur 7.3 viser, at knap en tredjedel (31 pct.) af de adspurgte kvinder i spørgeskemaundersøgelsen erklærer sig meget enige eller enige i, at det er eller har været svært at finde en læreplads. Tilsvarende angiver kun 14 pct. af mændene at være meget enige eller enige i ovenstående.

Udfordringen med at finde en læreplads er ligeledes et tema, som blev belyst under workshop med nuværende elever og dimittender. Her blev det ligeledes tydeligt, at det særligt var de kvindelige deltagere, som fandt det svært at finde en læreplads, mens de mandlige deltagere ikke havde samme udfordringer. Nedenstående citater illustrerer forskellen blandt kønnene.

"Jeg vil sige, at som kvinde at skulle ind i et mandefag.. det har været svært, og jeg har fået flere afvisninger fra virksomheder, da jeg søgte om læreplads, fordi jeg er kvinde, og fordi jeg er for gammel"

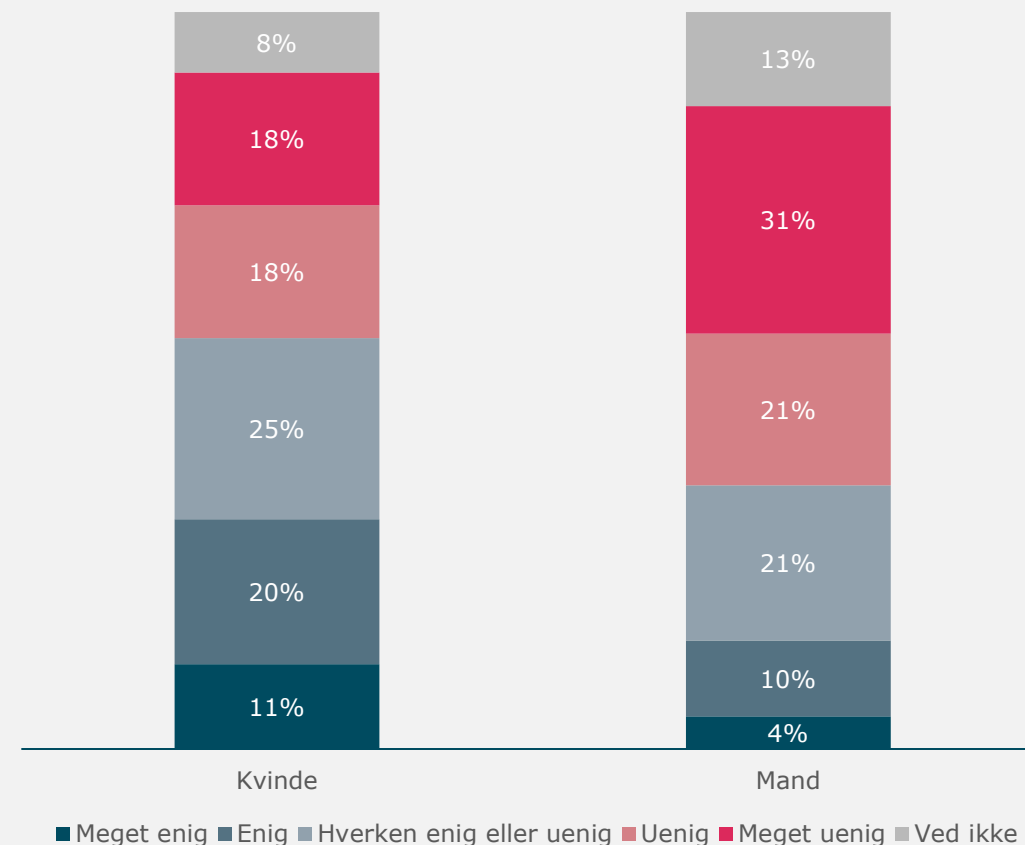

"Jeg synes, at det var til at have med at gøre. Jeg fik den første."

Figur 7.3: Jeg synes, at det er svært at finde en læreplads

Kvinder (66), mænd (235)

Rekruttering af lærlinge

Virksomhedernes efterspørgsel efter lærlinge

Under de kvalitative interviews påpeger flere virksomheder, at de, i rekrutteringen af lærlinge, særligt lægger vægt på, om vedkommende er engageret, har mod på at lære nyt samt ikke er bleg for skiftende og lange arbejdsdage.

Flere elever har dog oplevet, at det ikke kun er ovenstående kvaliteter, der lægges vægt på i rekrutteringen. De oplever i stedet, at et vigtigt fokuspunkt hos virksomhederne er, hvor langt eleven er på sin uddannelse.

Nuværende elev

“Det kan især være en udfordring, at flere virksomheder søger lærlinge, som allerede har gennemført første år af hovedforløbet, når vi allerede inden vi starter på hovedforløbet, skal have fundet os en læreplads.”

Skolernes rolle i forhold til lærerpladsforløbet

Blandt de frafaldne elever lader det til, at skolerne med fordel kan have en større og mere aktiv rolle ift. håndteringen af udfordringer med lærepladsforløbet:

“Da jeg lagde ud til skolen, at jeg ville opsige min lærekontakt, så manglede jeg lidt oplysning om, hvad mulighederne så var for mig, nu hvor det ikke fungerede med min læreplads. Der var ikke rigtig noget hjælp at hente, og de hjalp mig ikke rigtigt videre. Så nu må jeg selv finde ud af, om jeg kan fuldføre uddannelsen på anden vis - f.eks. gennem et andet praktikforløb”

Frafalden elev

Flere udtrykker desuden at have savnet en kontaktlærer i forbindelse med løbende udfordringer på praktikstedet. Én af de interviewede frafaldne elever har oplevet kommunikationen mellem skole og virksomhed som velfungerende, hvilket eksemplificeres i følgende citat og måske kan fungere som inspiration for lignende praktikforløb på øvrige skoler:

“Kommunikationen mellem skole og virksomheden fungerede godt. Ham der stod for det kom ud for snakke med min chef. Det var rigtigt rart og betryggende”

Frafalden elev

Elevernes oplevelser af lærepladsforløbet

Frafaldne elevs oplevelser på lærepladserne

Blandt de frafaldne elever, der nåede at være i lære, inden de faldt fra, er der blandede oplevelser med selve forløbet i praktikvirksomhederne. Nogle oplevede fleksible og informative arbejdsmiljøer hos praktikvirksomhederne:

Frafalden elev

"Elevforløbet var super fedt. Jeg lærte meget af det, det levede op til forventninger, og jeg blev lært godt op. De var super fleksible og flinke til at tilpasse, så jeg kunne nå at hente min datter"

Dog beskrev flere af de adspurgte frafaldne elever nogle knap så attraktive praktikforløb, hvor oplæring og anerkendelse blev nedprioriteret til fordel for effektivitet og udnyttelse af billig arbejdskraft.

Frafalden elev

"Selve forløbet levede slet ikke op til mine forventninger. Det var meget useriøst. Du følte dig som en slave. Du laver det samme som alle de andre. Der var ingen oplæring. Mentaliteten var nærmere "du er billig at have - dig tager vi"

Virksomhedernes oplevelser med at have lærlinge

Langt størstedelen af virksomhederne er meget tilfredse eller tilfredse med at have lærlinge

Figur 7.4 viser, at 82 pct. af de adspurgte virksomheder udtrykker, at de alt i alt har været meget tilfredse eller tilfredse med at have lærlinge. 10 pct. af virksomhederne har hverken været tilfredse eller utilfredse med deres lærlinge, mens 8 pct. tilkendegiver, at de har været meget utilfredse eller utilfredse.

I de kvalitative interviews uddyber flere af virksomhederne, hvorfor de i høj grad har været tilfredse med deres lærlinge.

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Jeg synes, at vores lærlinge er meget motiverede. Mange af dem er selvkørende utrolig hurtigt og falder ind ligesom de andre chauffører. Deres gåpåmod beundrer jeg virkelig".

"Hun gør det skide godt og har hovedet rigtig skruet på og kan tænke selv – det er vigtigt på et lager. Vi er et meget alsidigt lager, og hun er rigtig god til at hjælpe de andre.

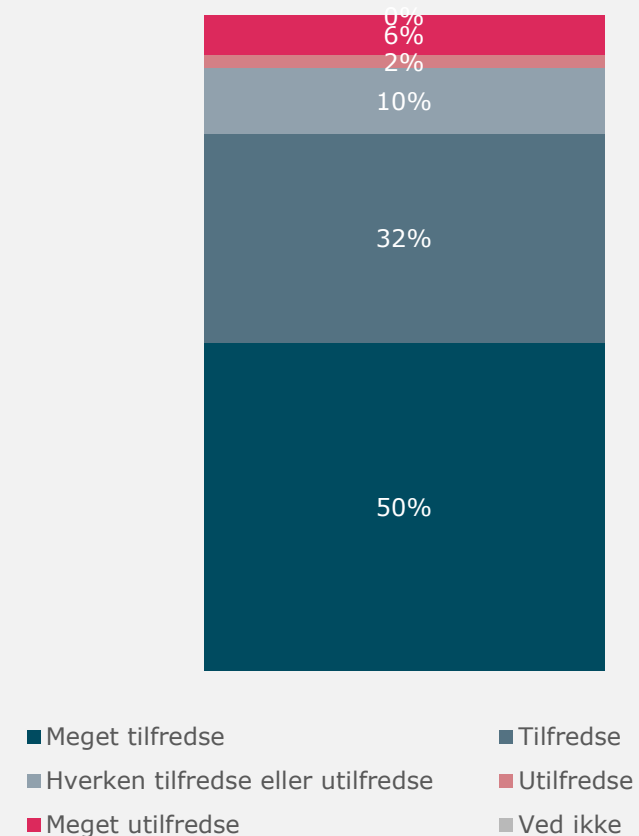

Lager-og terminal
virksomhed

På trods af en overordnet høj tilfredshed peger størstedelen af virksomhederne også på oplevede udfordringer ved at tage lærlinge ind.

Figur 7.4: Hvor tilfredse har I alt i alt været med at have lærlinge hos jer?

Antal virksomheder: 50

Virksomhedernes oplevelser med at have lærlinge

Virksomhedernes forventninger til lærlinge

Søjlen til højre i figur 7.5 viser, at 62 pct. af de virksomheder, som deltog i den telefoniske spørgeskemaundersøgelse, mener, at deres lærlinge i meget høj grad eller i høj grad levede op til deres forventninger. Omvendt tilkendegiver 14 pct. af virksomhederne, at de lærlinge de har haft i mindre grad eller slet ikke levede op til deres forventninger. Når lærlingen ikke har levet op til virksomhedens forventninger fører det ofte til, at virksomheden ikke efterfølgende tilbyder ansættelse efter endt uddannelse:

Vejgodstransport-
virksomhed

"Vi tilbyder ikke ansættelse, hvis den pågældende lærling ikke har levet op til vores forventninger. Det kan eksempelvis være hvis vedkommende ikke har været teknisk dygtig nok"

34 pct. af virksomhederne mener i høj grad, at lærlinge er godt klædt på til praktikken

Søjlen til venstre i figur 7.5 viser, at 34 pct. af virksomhederne tilkendegiver, at lærlinge i meget høj grad eller i høj grad er godt klædt på til praktikken i deres virksomhed. 46 pct. af virksomhederne mener i nogen grad, at lærlinge er godt klædt på til praktikken, mens knap hver femte virksomhed i mindre grad vurderer, at dette er tilfældet.

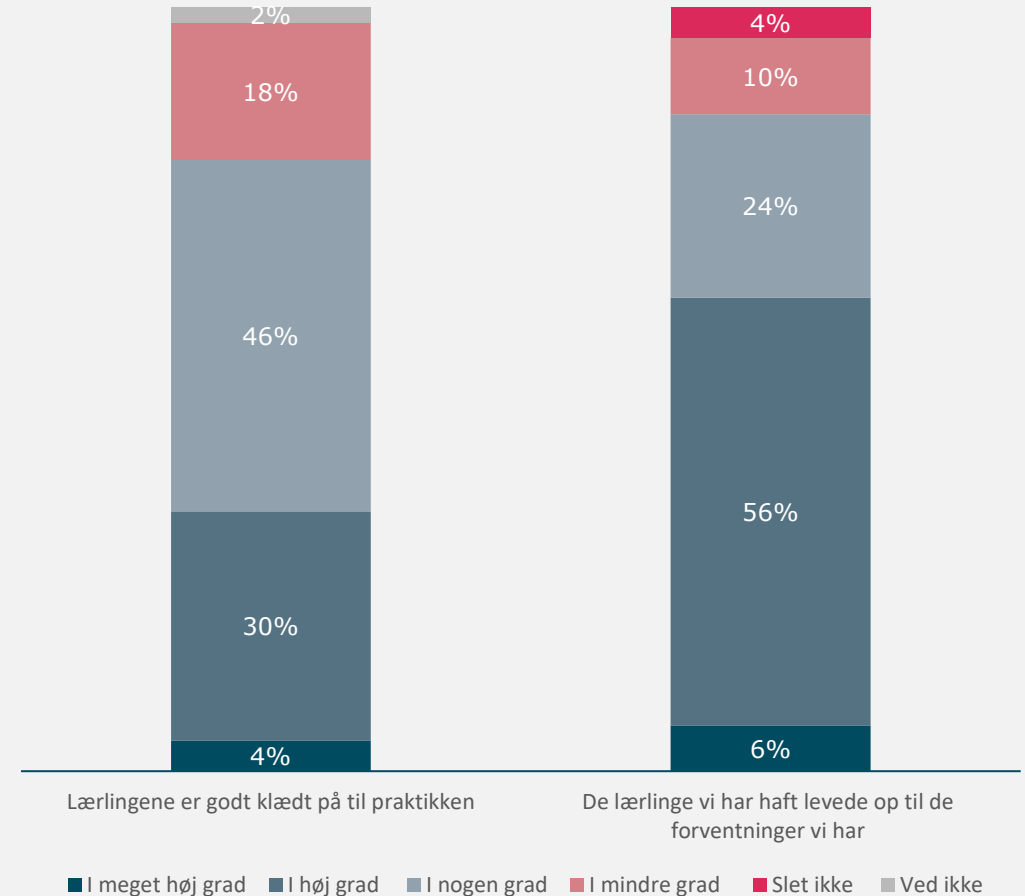

Vejgodstransport-
virksomhed

"Vores branche bevæger sig hurtigt, og de folk, som vi kan få, bliver dårligere og dårligere klædt på fra skolens side. Kvaliteten af de mennesker, som tager uddannelsen er faldende."

Figur 7.5: I hvilken grad vil du sige, at ...

Antal virksomheder: 50

Virksomhedernes oplevelser med at have lærlinge

Virksomhedernes ressourcer

Af figur 7.6 fremgår det, at 24 pct. af de adspurgte virksomheder erklærer sig meget enige eller enige i, at det kræver for mange ressourcer for dem at have lærlinge. Omvendt er 60 pct. af virksomhederne meget uenige eller uenige i ovennævnte.

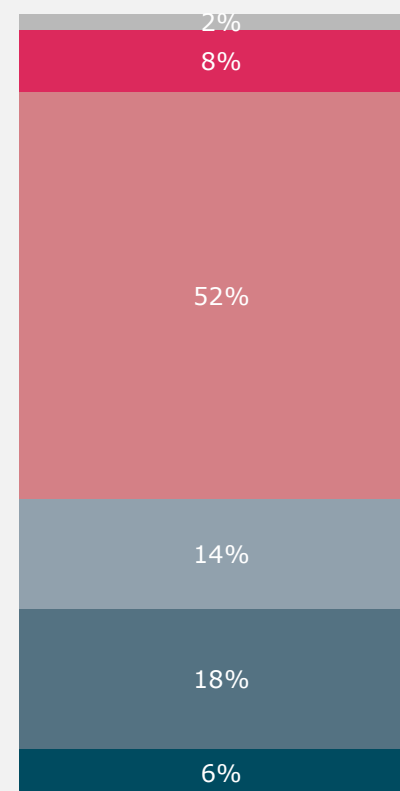
I de kvalitative interviews udtrykker flere virksomheder, at de ikke ser det som ekstra krævende at have lærlinge, hvilket også fremgår af følgende citat:

"Selvfølgelig skal de have hjælp i starten og der er forståelse for, at vedkommende ikke ved alt, men det er ikke fordi det kræver meget ekstra at have lærlinge."

Figur 7.6: Det kræver for mange ressourcer for os at have lærlinge

Antal virksomheder: 50

■ Meget enig ■ Enig ■ Hverken enig/uenig ■ Uenig ■ Meget uenig ■ Ved ikke

Virksomhedernes oplevelser med at have lærlinge

54 pct. bruger i meget høj eller høj grad tid på at fastholde elever i deres lærlinge forløb

Figur 7.7 viser, at 54 pct. af de adspurgte virksomheder i meget høj eller høj grad vil sige, at de bruger meget tid på at fastholde lærlinge i deres forløb og på at sørge for, at de gennemfører. Samtidigt har 56 pct. angivet, at de i meget høj eller høj grad afsætter ressourcer til at sørge for, at lærlingen får et godt forløb hos dem.

Det tyder dermed på, at det ikke er alle virksomheder, som prioriterer det lige højt og afsætter lige mange ressourcer i forhold til at fastholde eleverne i deres lærlingeforløb

En virksomhed beskriver, at der også kommer en grænse for, hvor mange ressourcer man kan bruge på lærlingen, hvis de ikke kommer med en interesse for faget. At skulle fortælle de samme ting mange gange om igen bliver af virksomheden oplevet som problematisk, og det bliver her svært at vurdere, hvor mange ressourcer, man skal bruge:

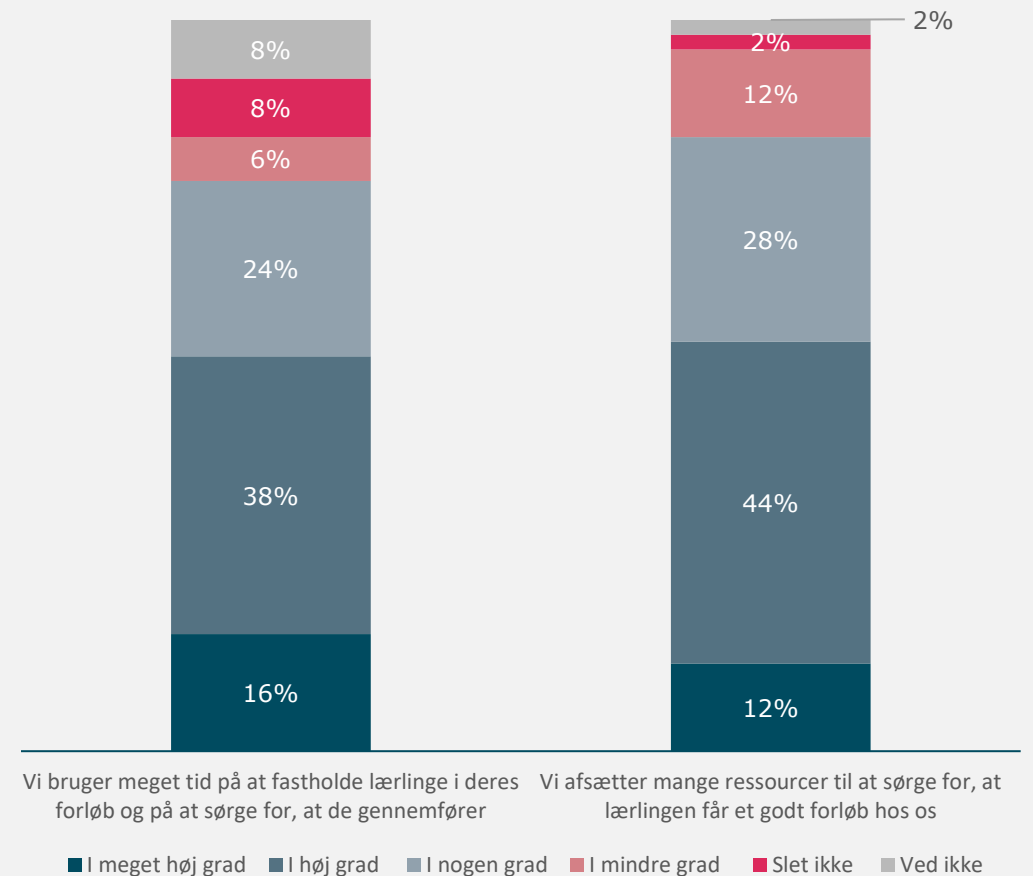

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Vi bruger meget tid på at fortælle og forklare dem om ting. Men hvor meget tid skal man bruge, ikke? Hvis man som lærling ikke selv kommer med et drive og en interesse for faget, så kan man ende med at fortælle de samme ting mange gange. Der kan det være vanskeligt at vurdere, hvor mange ressourcer, vi skal bruge på at holde på dem."

Figur 7.7: I hvilken grad vil du sige, at ...

Antal virksomheder: 50

Oplevede udfordringer blandt virksomhederne

Arbejdsmentalitet, mobilbrug og for sent fremmøde

Det fremgår af de kvalitative interviews blandt 10 virksomheder, at en central udfordring ved at have lærlinge er deres arbejdsmentalitet.

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Der er en klar udfordring med deres mentalitet. De vil ikke arbejde ligeså hårdt og vil gerne gå hjem, når det bliver hen ad eftermiddagen og ikke først når arbejdet er gjort færdigt."

For sent fremmøde, mobilbrug og en manglende forståelse for, hvordan man begår sig på en arbejdsplads er ligeledes problematikker, som virksomheder oplever, når de tager lærlinge ind.

Vejgodstransport-
Virksomhed

"En særlig problematik ved de unge lærlinge er deres mobilbrug. De har hovedet begravet i den hele tiden."

Vejgodstransport-
Virksomhed

"De kender ikke de nødvendige spilleregler; det kan komme som en overraskelse, at man skal møde til tiden og melde sig syg fra sit arbejde."

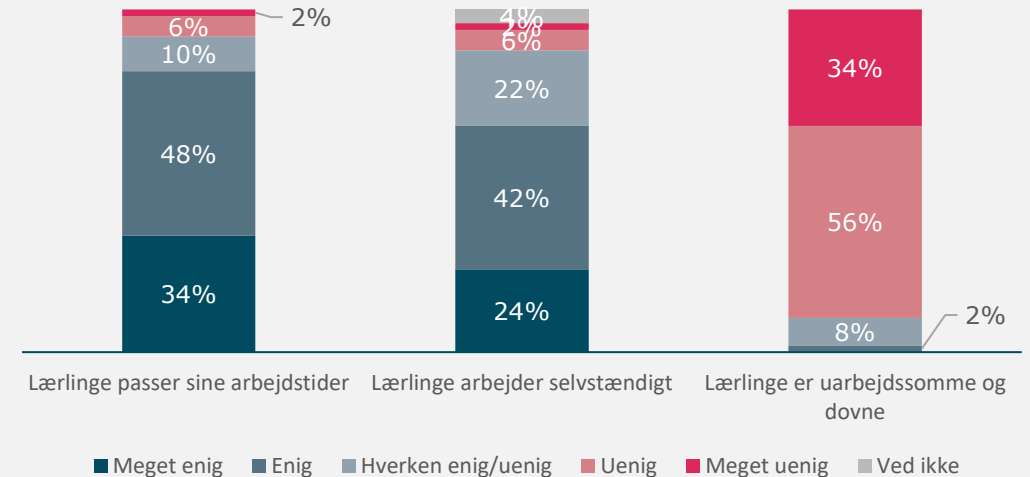
Særligt et manglende eller for sent fremmøde anføres i interviewene som værende en årsag til at virksomheden er nødt til at afbryde lærlingeforløbet.

Grundlæggende tilfredshed med lærlinges indsats

På trods af at flere virksomheder peger på udfordringer med lærlinges arbejdsmentalitet, mobilbrug og fremmøde, er det langt størstedelen af virksomhederne, som taler positivt om deres lærlinge. Nedenstående figur 7.8 viser, at 82 pct. af virksomhederne er meget enige eller enige i, at lærlinge passer sine arbejdstimer. Samtidig er det en andel på 66 pct., som erklærer sig meget enige eller enige i, at lærlinge arbejder selvstændigt. Langt størstedelen af virksomhederne, nærmere bestemt 90 pct., er meget uenige eller uenige i, at deres lærlinge er uarbejdsomme og dovne. Der er således en grundlæggende tilfredshed blandt virksomhederne

Figur 7.8: Er du enig eller uenig i følgende udsagn?

Antal virksomheder: 50

Oplevede udfordringer blandt virksomhederne

70 pct. af virksomheder oplever, at kommunikationen med skolen har været god

Figur 7.9 nederst til højre viser, at 70 pct. af de adspurgte virksomheder er meget enige eller enige i, at kommunikationen og koordineringen med skolen har været god. 16 pct. er modsat meget uenige eller uenige heri. Det tyder dermed på, at der blandt virksomhederne er en generel tilfredshed med kommunikationen.

Blandt flere lærlingeansvarlige i virksomhederne påpeges det dog i de kvalitative interviews, at vekselvirkningen mellem skoleforløb og lærlingeforløb kan være en udfordring. Mere specifikt består udfordringerne i et omskifteligt skoleskema og en manglende rettidig information om, hvornår lærlingen skal tilbage på skoleforløb.

"Man kan ikke planlægge noget med en kunde, når deres skema med skolen er så omskiftligt. Vi kan ikke bruge en mand to dage om ugen. Vi vil have dem over længere perioder. Næste gang vil jeg ikke have en lærling, hvis det er under de vilkår"

Lager-og terminal virksomhed

"Men det duer ikke at vi får af vide, at lærlingene skal tilbage på skolen tre dage før de skal."

Lager-og terminal virksomhed

Særligt blandt de små virksomheder, anses det som problematisk, når skolerne ikke har forståelse for sæsonbetonet arbejde, eller når alle virksomhedens lærlinge kaldes tilbage på skoleforløb på samme tid.

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Der er en manglende fleksibilitet fra skolens side. De er ikke lydhøre overfor, hvornår vi har sæsonbetonet arbejde. Hvis vi ikke har noget at lave til lærlingen i en uge, kan vi ikke bare sende ham tilbage på skole. Hvad skal han så lave?"

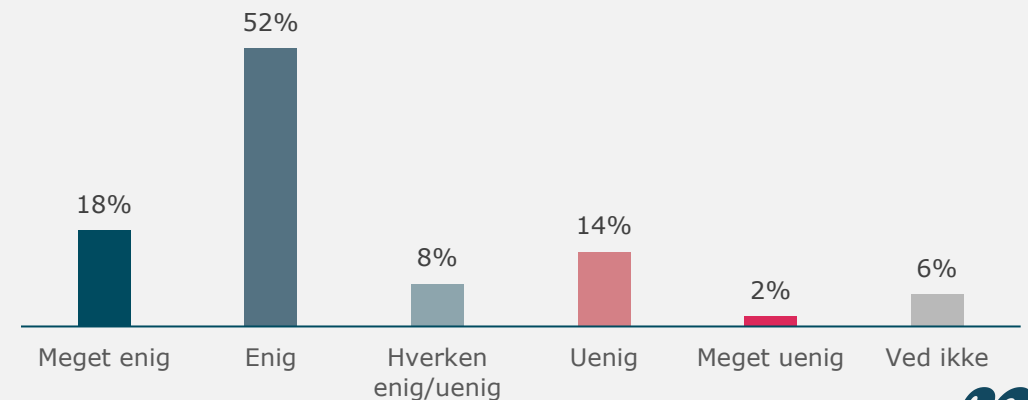

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Det kan være utroligt svært, når begge lærlinge kaldes tilbage på skoleophold på samme tid. Så kan vi virkelig mærke, at vi mangler hænder."

Figur 7.9: Kommunikationen/koordineringen med skolen har været god

Antal virksomheder: 50

Oplevede udfordringer blandt virksomhederne

Elever som afbryder lærlingeforløb efter det store kørekort

Det hænder, at elever afbryder lærlingeforløb, efter de har fået det store kørekort. Dette påpeges i de kvalitative interviews blandt 10 virksomheder.

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Jeg har oplevet, at når jeg har smidt 15.000 kr. efter dem, og de har fået det store kørekort, så fordufter de."

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Vi putter en masse penge i vores lærlinge, når vi giver dem det store kørekort; så forsvinder de. Jeg har en generel dårlig oplevelse med lærlinge i de senere år. Det er også derfor vi ikke tager dem længere."

Desuden er der virksomheder, som først ansætter lærlinge efter, at de har fået det store kørekort. På den måde undgår de, at stå i en situation, hvor lærlingen afbryder forløbet, så snart vedkommende har fået det store kørekort.

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Jeg har hørt fra flere, at efter lærlingen har fået det store kørekort, så smutter de. Derfor har vi altid først ansat dem som lærlinge, efter de har fået deres store kørekort."

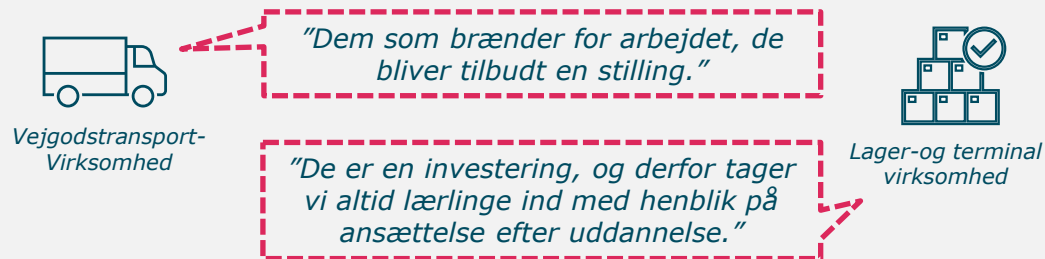

Ansættelse på lærepladsen efter endt uddannelse

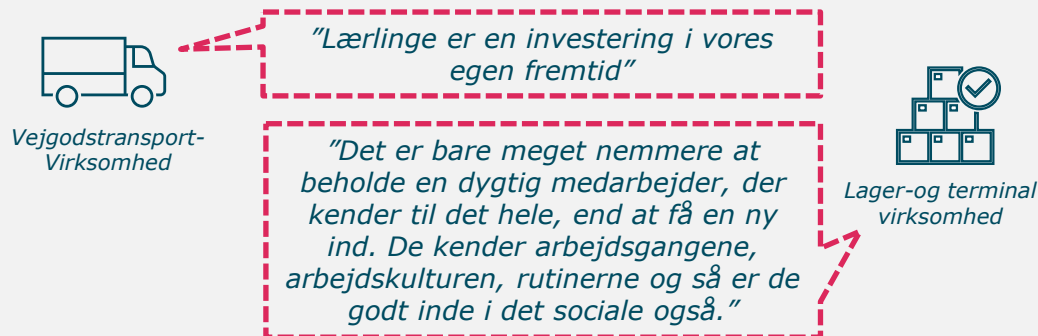
Tilbud om ansættelse efter endt uddannelsesforløb

Figur 7.10 viser, at 72 pct. af virksomhederne i spørgeskemaundersøgelsen erklærer sig meget enige eller enige i, at de hyrer lærlinge, når de er færdige med deres uddannelse.

I de kvalitative telefoninterviews blandt 10 virksomheder uddyber flere oplæringsansvarlige, at det er normal kutyme at ansætte lærlinge efter endt uddannelse, hvis der er økonomi til det samt hvis lærlingen har levet op til virksomhedens forventninger.

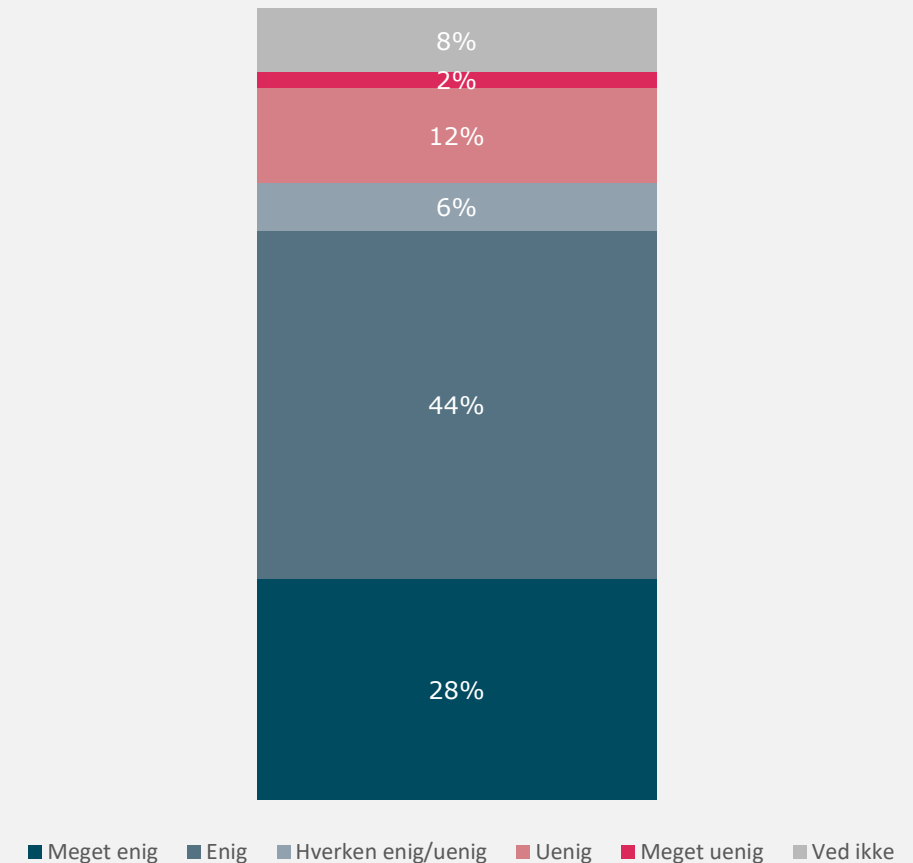

Det anses som en klar fordel, at den pågældende lærling er oplært i netop den virksomhed, kender til rutinerne og måden at gå til arbejdet på.

Figur 7.10: Det kræver for mange ressourcer for os at have lærlinge

Antal virksomheder: 50

KAPITEL 8

Det sociale miljø

Kønsdiversitet på uddannelserne

Kvinder på uddannelserne

Der er flere kvinder på lager- og terminaluddannelsen end på vejgodstransportuddannelsen. Kvindelige elever, der starter på vejgodstransportuddannelsen, har ofte en relation til branchen i forvejen via deres familie.

I de kvalitative interviews med frafaldne elever er der flere eksempler på, at undervisningsmiljøet ikke er optimalt for kvindelige elever, som i forvejen er stærkt underrepræsenterede på uddannelsen:

Frafalden elev

"Vi var helt klart færre piger. Nogle mente, at vi piger ikke hørte til. Man skal helt klart bevise mere som pige"

Nedenstående citat er et eksempel på nogle af de frafaldne elevers oplevelse af, at problemet ikke tages seriøst og ikke er blevet håndteret tilstrækkeligt af skolen:

Frafalden elev

"Der var en lærer, der ikke troede på, at kvinder kunne klare det og en anden lærer, der ikke tog det seriøst. Vi sagde det til studievejlederne, at det var for dårligt. De tog en snak med ham, men der skete ikke nogen ændringer"

Den mandsdominerede kultur på skolerne stiller store krav til de kvindelige elever

Som konsekvens af at den ekskluderende tone ikke altid håndteres tilstrækkeligt fra skolens side, stilles der store krav til de enkelte kvindelige elevers robusthed, hvis de skal lykkes med at stå ved deres valg og i sidste ende gennemføre uddannelsen. Udfordringen uddybes i følgende citat.

Frafalden elev

"Hvis lærerne ikke tager det man siger seriøst, skal man have meget selvdisciplin og turde at sige noget igen. Det er en hård tone, der er i sådan et forløb, så det går ikke bare at være en stille mus. Det er ikke en "pusse-nusse" skole. Det er hårdt arbejde, så man skulle holde til at få vide at "man skal lette røven og komme i gang eller at "kvinder ikke er skabt til denne branche".

Ud fra målsætningen om tiltrække flere kvindelige elever på transport-erhvervets uddannelser, finder MB et afgørende forbedringspotentialt ift. at sætte aktivt ind – blandt øvrige elever såvel som lærere – over for den nuværende tone og forståelse af transportfaget som et 'mandefag', så alle køn fremadrettet føler sig berettiget til at gå på uddannelsen.

De fysiske rammer for sociale aktiviteter

De fysiske rammer på institutionerne understøtter i mere eller mindre grad socialt samvær blandt eleverne

Figuren 8.1 viser, at 19 pct. af de nuværende og 20 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige i, at de fysiske rammer på skolen er for dårlige til at kunne afholde sociale arrangementer eller hænge ud efter skoletid. 33 pct. af de frafaldne er enige i det samme.

De to institutionsbesøg har illustreret, at de fysiske rammer har stor betydning for niveauet af social aktivitet på skolerne. Der blev besøgt en skole med indendørs fysiske rammer som i mindre grad inviterer til socialt samvær, hvor der i høj grad manglede hyggelige kroge eller fællesrum, hvor eleverne kunne opholde sig:

Uddannelses-
chef

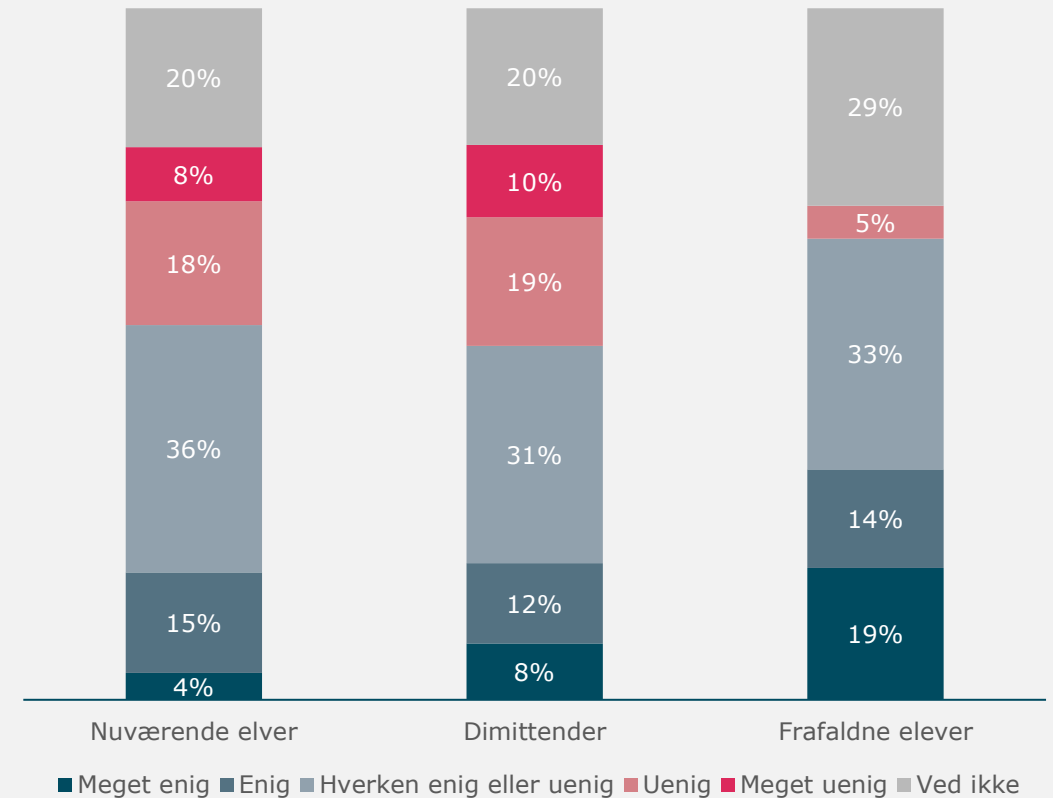
”Det indendørs miljø mangler helt klart, men vores bygning er dog ikke bygget til det. Det skyldes blandt andet vores meget lange gange uden nogen former for kroge, der inviterer lidt mere til hygge”

Omvendt har institutionsbesøgene også fremvist en skole med åbne fællesarealer, sofaområder, bordfodbold og andre spillemaskiner, hvor eleverne kan samles og være sociale. Underviserne på den pågældende skole udtrykker, at eleverne i høj grad benytter sig af disse faciliteter i deres pauser.

Figur 8.1: De fysiske rammer på skolen er for dårlige til at kunne afholde sociale arrangementer eller hænge ud efter skoletid

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

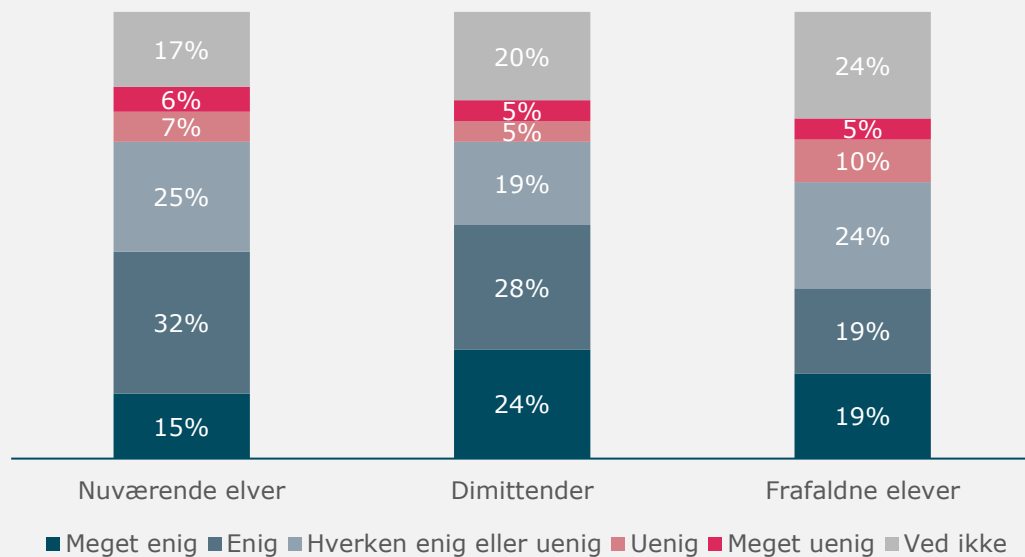
Tilknytning til klassen efter grundforløb og under hovedforløb

Næsten halvdelen af de nuværende elever føler en god tilknytning til deres klasse efter deres grundforløb

Nedenstående figur 8.2 vidner om, at omtrent halvdelen (47 pct.) af de nuværende elever og 52 pct. af dimittenderne angiver at være meget enige eller enige i at have følt tilknytning til klassen efter endt grundforløb. Det samme gør sig gældende for 38 pct. af de frafaldne elever.

Figur 8.2: Jeg føler god tilknytning til min klasse efter vores grundforløb

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

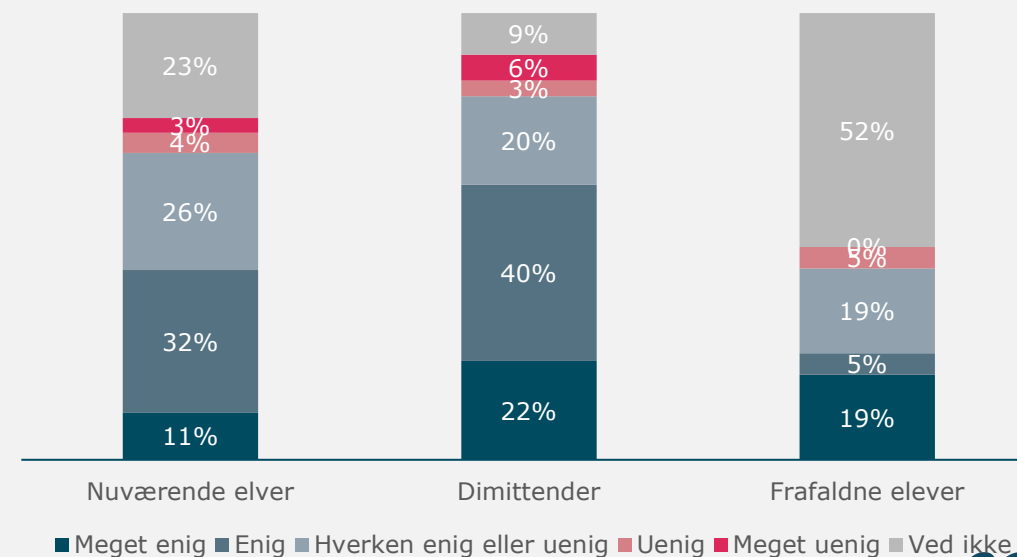

62 pct. af dimittenderne oplevede en god tilknytning til deres klasse på hovedforløbet

Nedenstående figur 8.3 viser, at 43 pct. af de nuværende elever og 62 pct. af dimittenderne, er meget enige eller enige i at have følt god tilknytning til klassen på hovedforløbet. Det samme gør sig gældende for 24 pct. af de frafaldne elever. 52 pct. af de frafaldne elever har svaret "ved-ikke" til udsagnet om tilknytning til klassen på hovedforløbet, hvilket muligvis kan være et udtryk for, at de aldrig nåede at gå på hovedforløbet.

Figur 8.3: Jeg føler god tilknytning til min klasse på hovedforløbet

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Mængden af sociale aktiviteter på skolerne

Forskel mellem nuværende elever/dimittender og frafaldne elever ift. vurdering af uddannelsen som social institution

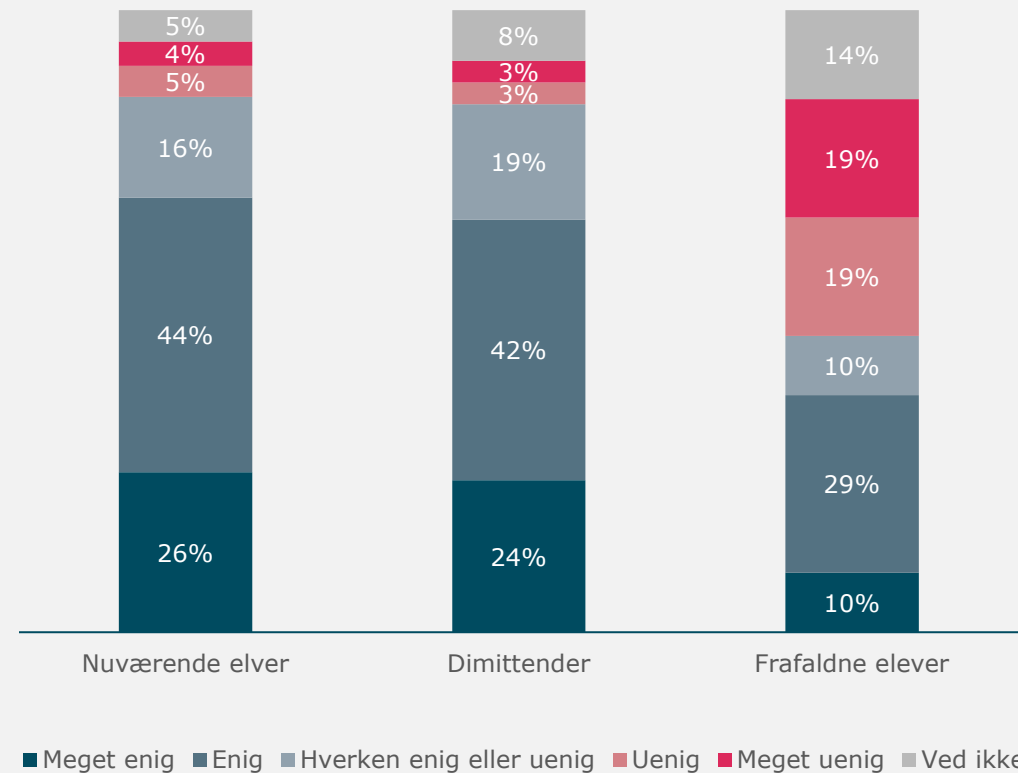
Blandt de nuværende elever, angiver 70 pct., at de er meget enige eller enige i at have fået nye venner på uddannelsen. Det samme gør sig gældende for 66 pct. af dimittenderne, mens kun 39 pct. af de frafaldne elever angiver at have fået nye venner på uddannelsen. Dette fremgår af figur 8.4.

I den frafaldne respondentgruppe angiver 38 pct. at være uenige eller meget uenige i at have fået nye venner på uddannelsen, mens kun 9 pct. af de nuværende elever og 6 pct. af dimittenderne er uenige eller meget uenige i udsagnet.

Figur 8.4: Jeg fik nye venner på min uddannelse

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Elevernes behov for sociale aktiviteter på uddannelserne

Variierende socialt behov

Af de kvalitative interviews med frafaldne elever fremgår det, at der er stor variation i elevernes indstilling til sociale aktiviteter på uddannelserne. Dette står i stor kontrast til mange gymnasiale uddannelser, hvor det sociale aspekt for langt de fleste er en stor del af forløbet. Der ligger derfor en stor udfordring for transporterhvervsuddannelsesstederne i at balancere de til tider modstridende sociale behov hos eleverne.

"Det sociale engagement var lidt delt op. Nogle var interesserede i det sociale og andre var ikke. 60 % var ikke og 40 % var, vil jeg antage. Det sociale aspekt var ikke vigtigt for mig, da jeg personligt ikke er så socialt anlagt normalt."

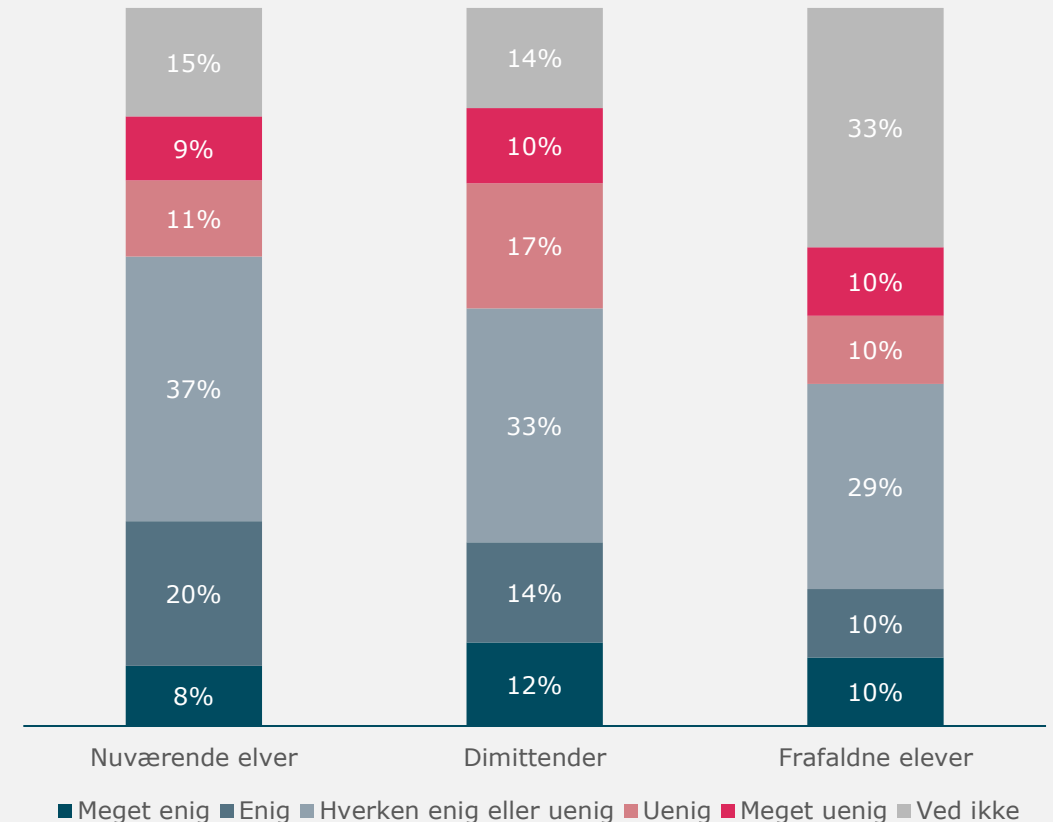

"Det skal ikke være sammenholdet på skolen, der sørger for, at man bliver på uddannelsen, det skal man fordi man gerne vil faget og uddannelsen."

Af figur 8.5 fremgår det, at andelen af respondenter, der har angivet at være meget enige eller enige i at have savnet flere sociale arrangementer er nogenlunde så stor som andelen af respondenter, der erklærer sig uenige eller meget uenige i samme udsagn. Eksempelvis er 26 pct. af de adspurgte dimittender meget enige eller enige i behovet for flere sociale arrangementer, mens 27 pct. er meget uenige eller uenige. Denne omtrent ligelige fordeling gør sig gældende på tværs af både nuværende elever, dimittender og frafaldne elever og understreger den førnævnte variation i elevernes behov for sociale aktiviteter.

Figur 8.5: Jeg savnede flere sociale arrangementer med mine klassekammerater efter skoletid

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

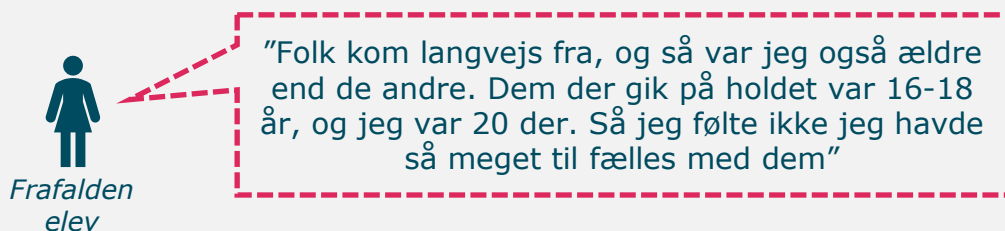
Variation i elevgruppens alder i forhold til socialt behov

Forskel mellem yngre og ældre elever i forhold til socialt behov på uddannelsen

Et af de parametre, der adskiller elevernes varierende sociale behov er alder. Som litteraturstudiet også peger på, er der tale om forskellige sociale behov, alt efter om man snakker om unge eller gamle elever.

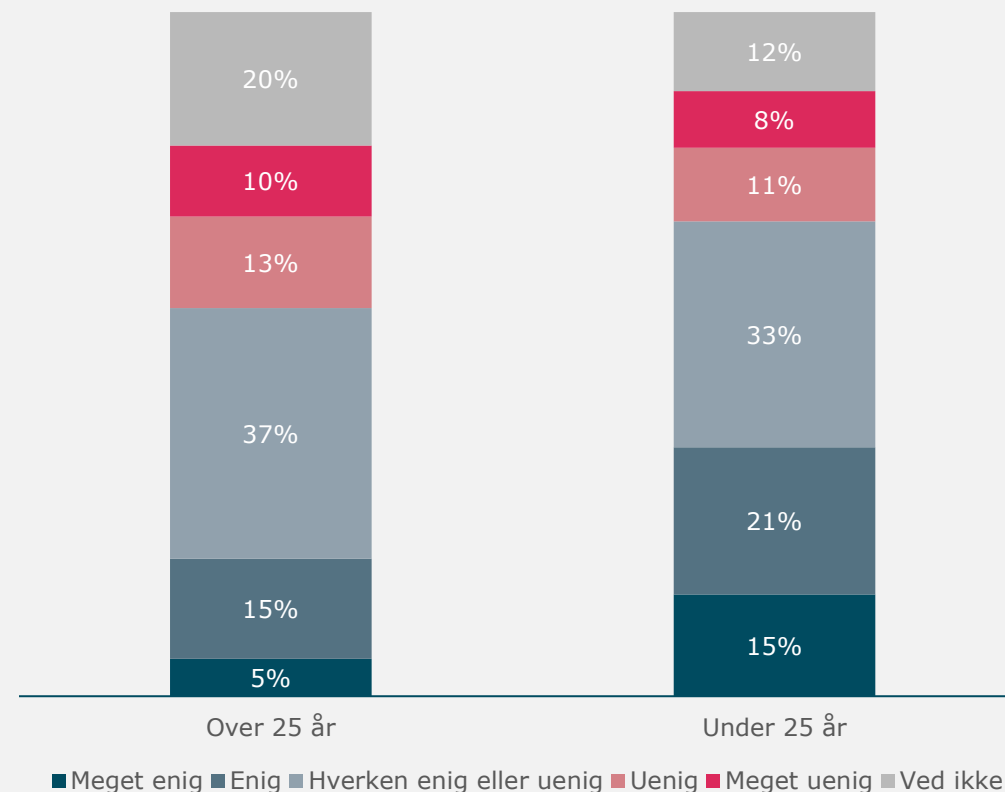
Figur 8.6 indikerer, at 20 pct. af adspurgte elever over 25 år angiver at have savnet flere sociale arrangementer, mens dette er tilfældet for 36 pct. af eleverne under 25 år. Denne variation af svar fra elever over og under 25 år gælder på tværs af nuværende elever, dimittender og frafaldne elever og kan blandt ses som et udtryk for, at eleverne over 25 år i flere tilfælde vil have familie og i forvejen etablerede netværk at forholde sig til.

Udover forskellige sociale behov, kan aldersvariation i klasserne yderligere være med til at udfordre forudsætningerne for socialt samvær i klassen:

Figur 8.6: Jeg savner flere sociale arrangementer med mine klassekammerater efter skoletid

Elever over 25 år (170), elever under 25 år (132)

KAPITEL 9

Årsager til og løsninger til at reducere frafald

Årsager til frafald

For meget fravær og manglende motivation er oftest observeret af nuværende elever og dimittender

I spørgeskemaundersøgelsen blev nuværende elever og dimittender bedt om at angive, hvad de mener har været årsager til kammeraters frafald på uddannelsen. Hele 46 pct. af disse har angivet "manglende motivation" og "for meget fravær" som årsager til frafald blandt deres kammerater, mens 38 pct. peger på "personlige problemer". Dette fremgår af figur 9.1.

Blandt de elever, som er faldet fra, er det ligeledes for meget fravær, som benævnes som en årsag til deres eget frafald. Dette vidner nedenstående citat om:

Frafalden elev

"Jeg valgte ikke selv at stoppe, men de smed mig ud pga. fravær. Jeg fik pludselig besked om at jeg havde for meget fravær og derfor ikke kunne forsætte på uddannelsen"

Desuden peger flere af de frafaldne elever på, at de havde mistet motivationen til at forsætte på uddannelsen; ofte fordi de ikke bestod de løbende prøver:

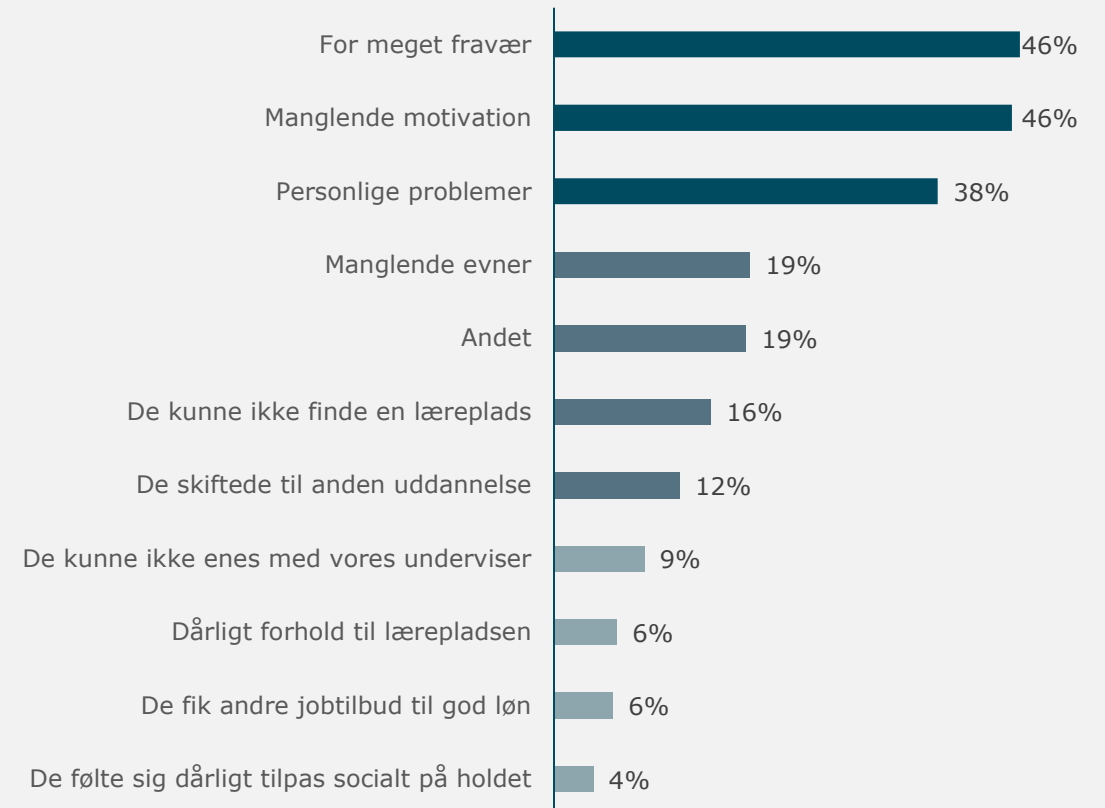

Frafalden elev

"Jeg tror egentlig, at det også var fordi, at uddannelsen hang mig langt ud af halsen, fordi jeg havde gået om, da jeg ikke bestod VAB"

Figur 9.1: Hvis du tænker på de kammerater, der er faldet fra uddannelsen, hvad mener du så har været årsager hertil? (Vælg op til tre)

Nuværende elever og dimittender (285)

Skolernes arbejde med frafald

Skolernes vejledningsindsats

Som beskrevet i de tidligere slides er der mange faktorer på transporterhvervsuddannelserne, der har betydning for, at nogle elever i sidste ende falder fra. Udover de tidligere beskrevne aspekter, der undervejs har betydning for fastholdelsen af eleverne, kommer det i de kvalitative interviews med frafaldne elever til udtryk, at flere adspurgte savner vejledning i situationer, hvor man er på kanten til at falde fra.

"Jeg savnede at der var nogle vejledere at snakke med om at droppe ud. Jeg kunne godt have brugt nogle snakke om mine overvejelser. Det kunne være fedt med nogle løsninger til hvordan jeg kunne få lov til at gennemføre i stedet for at droppe ud"
- Frafalden elev

Som ovenstående citat indikerer kan der altså være potentiale i en større vejledningsindsats, hvor der gennem vejledning er fokus på at vejlede i alternative og fleksible muligheder ud fra den situation, den pågældende elev er i, så elever på kanten til frafald ikke nødvendigvis står tilbage med oplevelsen af, at løbet er kørt, og at frafald dermed er eneste udvej. Dette uddybes i følgende citat:

"Jeg havde mange samtaler med vejleder. Jeg havde ikke lyst til at stoppe, så det var en svær beslutning at træffe. Det eneste der var lidt træls, var at jeg godt kunne have brugt lidt mere vejledning ift. om det var andre muligheder inden for faget. Jeg var nok blevet, hvis de havde vejledt mig i alternative veje, hvor jeg kunne skåne mine led og samtidigt fortsætte"
- Frafalden elev

Den faglige stolthed er vigtig i bekæmpelsen af frafald

Foruden større vejledningsindsats, peger undervisere særligt på vigtigheden af den faglige stolthed i kampen mod frafald. Under workshop stod det tydeligt frem, hvordan der på tværs af uddannelsesinstitutioner er stor variation i måden hvorpå elever og undervisere taler om uddannelsen. I den forbindelse peger en af underviserne på følgende:

"Lærere og elever taler til tider om uddannelserne, som om det bare er noget alle hurtigt kan gennemføre. De synes det er en lavstatus-uddannelse. Vi prøver derfor at opbygge den faglige stolthed tidligere i forløbet. Vi har haft undervisere som ikke talte uddannelsen ned, men bestemt heller ikke talte det op. Det skal starte med underviserne selv."

For at undgå frafald, er det væsentligt at opbygge faglig stolthed blandt eleverne, hvilket kræver, at underviserne selv besidder stor faglig stolthed og husker at påpege overfor eleverne, hvor vigtig uddannelsen og deres fremtidige jobfunktion er for samfundet:

"Der er virkelig mange gode historier også, og de skal fortælles! Hvis chaufførerne holder stille eller lagertransport ikke vil lave noget i 14 dage, så er der altså ikke brød på hylderne."

Skolernes arbejde med frafald

Når demotiverede elever fylder for meget i en klasse

Som det tidligere er blevet nævnt, kan det have en negativ indvirkning på de engagerede elever, hvis der sidder for mange demotiverede elever i samme klasse. Undervisere peger på, at det er et opmærksomhedspunkt hos dem, at demotiverede elever ikke må hive engagerede elever ned. En underviser beskriver desuden hvordan deres uddannelsesinstitution forsøger at komme problematikken til livs:

"Vi snakker meget internt om, hvad vi skal gøre ved dem (de uengagerede elever). Kan vi skille nogen ad? Vi kører to parallelle hold, og så rykker vi rundt med dem, for at det ikke bliver til store grupper af uengagerede elever"

Det skal være populært og attraktivt at være en af de engagerede lærere

Et vigtigt fokuspunkt i arbejdet mod frafald er lærernes engagement og deres lyst til at danne relationer til den enkelte elev. En måde hvorpå lærernes engagement kan øges, er ved at hylde de gode lærere og arbejde mod en kultur, hvor underviserne spiller hinanden gode. En underviser beskriver følgende i et kvalitativt interview:

"Eleverne henvender sig rigtig tit til mig. Jeg kan ikke gå gennem kantinen, uden at elever hiver fat i mig og vil snakke. Og det kan jeg mærke smitter af på mine kollegaer. Så vi prøver at peppe hinanden op og sige til eleverne "I er i gang med en vigtig uddannelse, drenge og piger. I skal vise flaget".

Skolernes arbejde med frafald

Når eleverne på grundforløbet er ved at miste modet

Af de kvalitative interviews blandt undervisere fremgår det, at de særlig oplever et frafald på grundforløbet, men når eleverne først er på hovedforløbet, så hænger de som oftest i. På baggrund heraf er det således vigtigt med indsatser, der retter sig mod frafald på grundforløbets del 1 og 2. En underviser peger her på, hvordan han forsøger at skabe motivation hos eleverne på GF2 ved at tage sine hovedforløbselever med over på grundforløbet og 'gøre reklame'.

"Vi fortæller GF2-elever 'hæng nu på! På hovedforløbet ser vi jer som helt andre personer'. Og så gør jeg det, at jeg tager mine elever fra hovedforløbet med over på grundforløbet, og så kan de fortælle hvor fedt det er på hovedforløbet, og jeg siger, at det kan godt være det er hårdt lige nu, men at de [eleverne] får gevinsten så snart de kommer over på hovedforløbet".

Skolerne skal give støtte, når eleven er i lære

Undervisere påpeger, at elever til tider giver udtryk for, at virksomhederne presser dem for hårdt, når de er i lære, og at eleverne derfor glæder sig til at komme tilbage på skoleforløb og puste ud. Underviserne giver her udtryk for, at skolen har et ansvar for, at minde virksomhederne om, at de eleverne ikke må tælle med i normeringen på arbejdspladsen. Samtidig vurderer underviserne, at skolen har et ansvar for at hjælpe eleverne, så ikke det fører til et afbrudt lærlingeforløb og potentielt set et frafald. En underviser udtrykker følgende:

"Jeg opfordrer altid til, at man først selv prøver at løse problemerne i virksomheden, men hvis det er svært for eleven selv at råbe op, så kontakter jeg virksomheden"

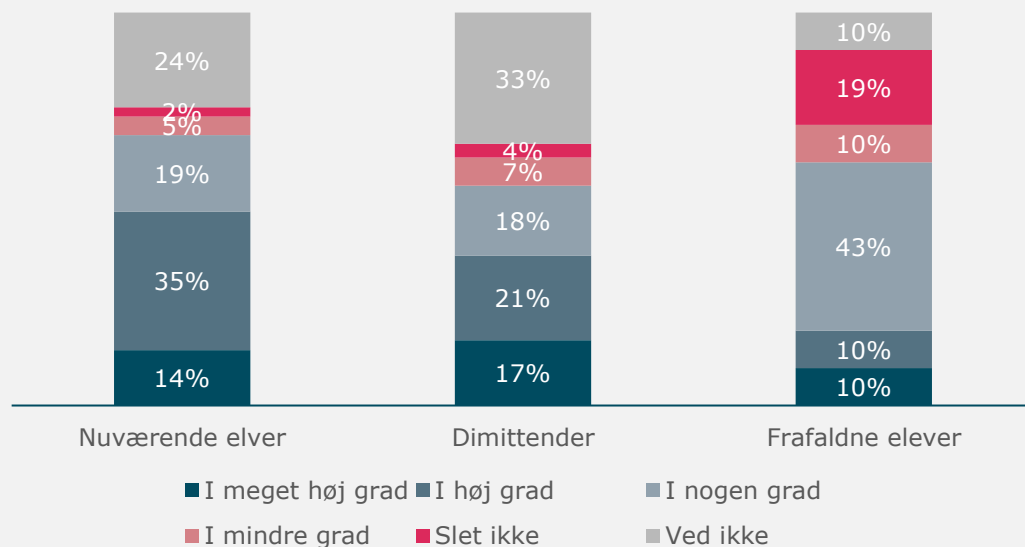
Skolernes arbejde med frafald

Skolernes arbejde med fastholdelse på grundforløbet

Nedenstående figur 9.2 viser, at 49 pct. af de nuværende elever og 38 pct. af dimittenderne i meget høj grad eller i høj grad oplever/oplevede, at skolen arbejder for at fastholde eleverne under grundforløbet. Blandt de frafaldne elever er denne andel 20 pct. Blandt de nuværende elever og dimittenderne er det hhv. 7 pct. Og 11 pct., der i mindre grad eller slet ikke oplever, at skolen arbejder med fastholdelse af grundforløbs elever. Blandt de frafaldne elever er denne andel 29 pct.

Figur 9.2: I hvilken grad oplever du, at skolen arbejder for at fastholde elever under grundforløbet?

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

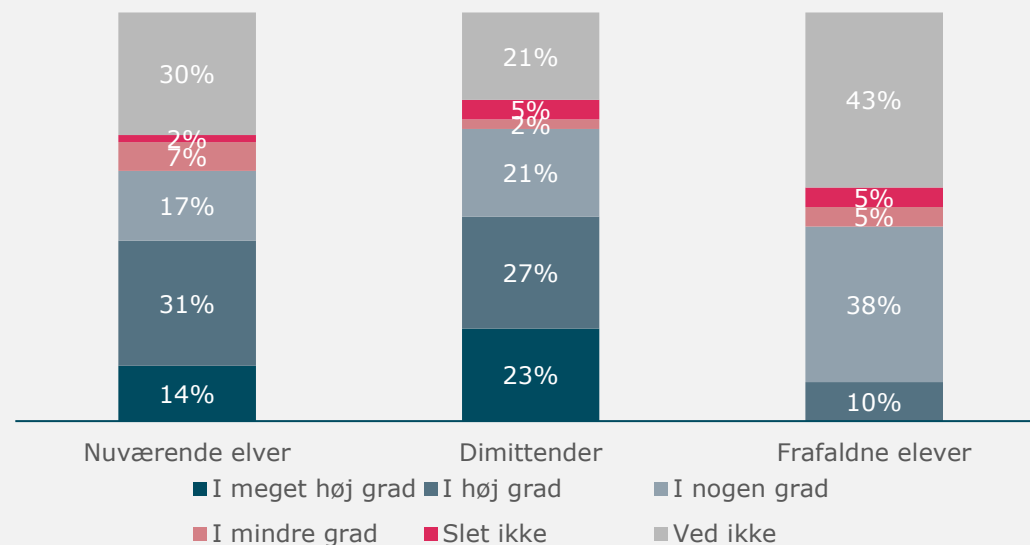

Skolernes arbejde med fastholdelse på hovedforløbet

Nedenstående figur 9.3 viser, at 45 pct. af de nuværende elever og 50 pct. af dimittenderne i meget høj grad eller i høj grad oplever/oplevede, at skolen arbejder for at fastholde eleverne under hovedforløbet. Der er således flere dimittender, som i meget høj eller høj grad oplevede, at skolen arbejdede med fastholdelse på hovedforløbet sammenlignet med på grundforløbet.

Figur 9.3: I hvilken grad oplever du, at skolen arbejder for at fastholde elever under hovedforløbet?

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Løsninger til at bekæmpe frafald

Mulighed for praktik flere steder

Foruden vigtigheden af undervisernes engagement, gode vejledningsindsatser og faglig stolthed blandt undervisere og elever, er det ligeledes væsentligt, at eleverne indgår i gode lærlingeforløb, hvor de prøver kræfter med forskelligartede arbejdsopgaver. I den forbindelse udtrykker undervisere et ønske om, at man som lærling har mulighed for at komme i praktik i flere virksomheder i løbet af hovedforløbet:

Underviser

"Jeg bliver ked af at se en chauffør, der bliver uddannet og det eneste de har prøvet i vedkommendes lærlingeforløb, er at flytte paller. De skal ud at prøve noget mere. Vi skal flytte rundt med dem, de skal ud på nogle flere praktiksteder. De skal ikke låses til et praktiksted"

Et andet ændringsforslag fremlagt af en underviser handler om større kontrol med virksomhederne i forhold til deres håndtering af lærlinge. Underviseren foreslår at indføre en protokol over, hvad virksomheden skal sætte lærlingen til under forløbet. Underviseren foreslår herfra, at de virksomheder, der overholder protokollen, belønnes med et større tilskud for at skabe en yderligere motivation hos virksomhederne.

Vigtigheden af sammenhæng mellem skoleforløb og lærepladsforløb

Blandt elever og undervisere efterspørges det i stor stil, at der skabes en bedre sammenhæng mellem skoleforløb og lærepladsforløb. Dette indebærer nærmere, at eleverne efter et endt kursus på hovedforløbet, får lov til at anvende sine ny erhvervede kompetencer i praksis i virksomheden. Hvis virksomhederne er interesserede i, hvad eleven lærer på skoleforløb, kan det være medvirkende til, at endnu flere elever får gode lærepladsforløb og i sidste ende står med sit svendebrev i hånden. I nedenstående citat beskriver en virksomhed, hvordan de arbejder med at skabe sammenhæng:

Vejgodstransport-
Virksomhed

"Vi undersøger hvad skoleforløbet indeholder, så vi, i den grad det er muligt, kan finde opgaver, der matcher det, som eleven har haft på skoleforløb"

En konkret måde, hvorpå sammenhængen kan sikres, er, som ovenstående citat illustrerer, at virksomhederne i højere grad undersøger, hvad skoleforløbet indeholder og sørger for, at deres lærlinge for prøvet det af i praksis.

KAPITEL 10

Uddannelsernes fremtidsperspektiv

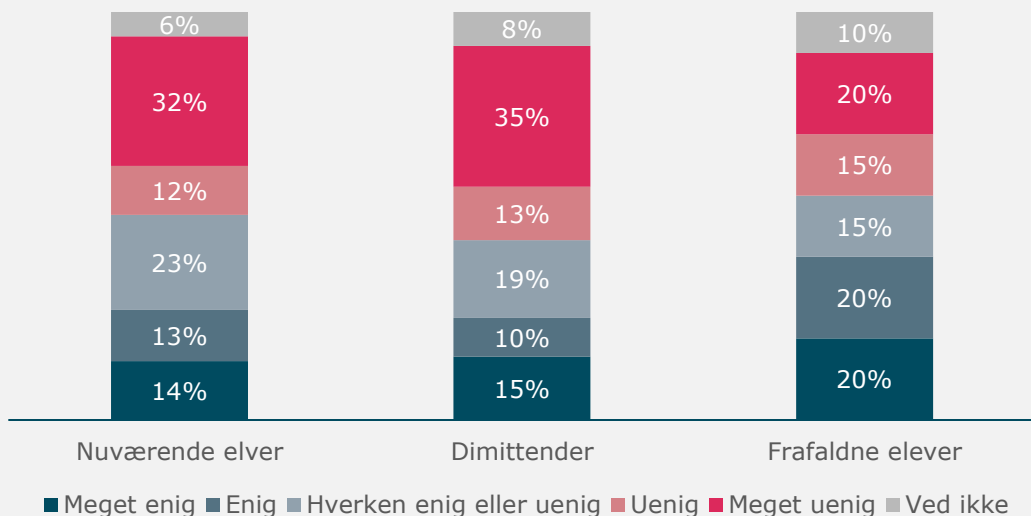
Elevernes uddannelsesvalg

Hver fjerde af de nuværende elever er enige i, at de har valgt uddannelsen, fordi de ikke ville gå i gymnasiet

Som beskrevet tidligere i afsnittet om elevernes kendskab til uddannelsen ved uddannelsens start, så har 17 pct. af de nuværende elever og 25 pct. af dimittenderne angivet, at de er meget enige eller enige i, at de har valgt uddannelsen, fordi de ikke ville gå i gymnasiet.

Figur 10.1: Jeg har valgt min uddannelse, fordi jeg ikke ville gå i gymnasiet

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

Flere mænd end kvinder har valgt uddannelsen, fordi de ikke ville gå i gymnasiet

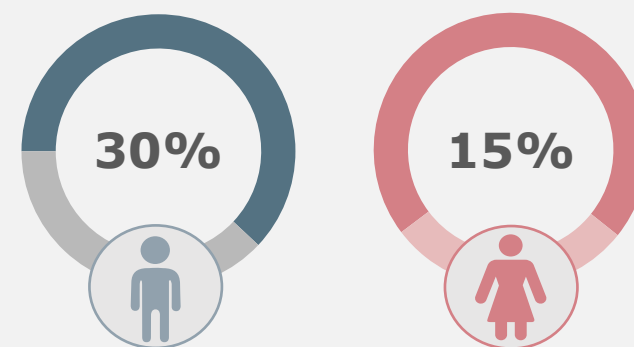
Hvis man ser på den samlede gruppe af elever, så findes der en forskel blandt kvinder og mænd, hvor 15 pct. af kvinderne har angivet, at de er meget enige eller enige i, at de har valgt uddannelsen, fordi de ikke ville gå i gymnasiet, hvorimod at denne andel blandt mænd er 30 pct. Nedenstående fordeling i figur 10.2 indikerer, at der oftere ligger andre faktorer til baggrund for kvindernes uddannelsesvalg end for mændenes, hvilket bl.a. udtrykkes i nedenstående citat:

"Generelt ser vi at, mange af de kvinder, der er tilknyttet vejgods- og lager- eller transportuddannelsen, har ladet deres uddannelsesvalg inspirere af familie, der i forvejen har en relation til branchen"

- Uddannelseschef

Figur 10.2: Andelen som er meget enige eller enige i: "Jeg har valgt min uddannelse, fordi jeg ikke ville gå i gymnasiet"

Mænd (235), kvinder (66)

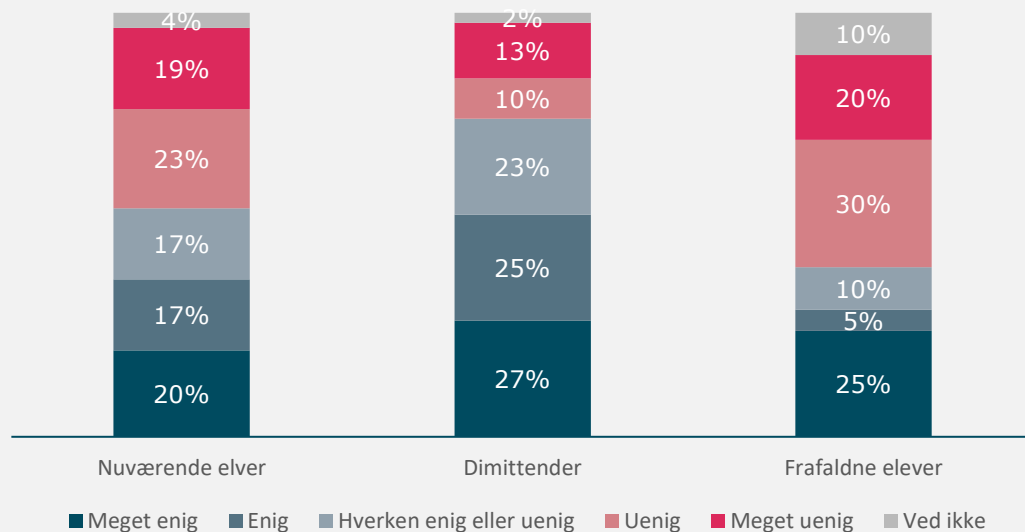
Elevernes uddannelsesvalg

Variierende afklarethed i forhold til uddannelsesvalg hos nuværende elever, dimittender og frafaldne elever

37 pct. af de nuværende elever angiver, at de er meget enige eller enige i udsagnet "jeg har i flere år vidst, hvad jeg ville", mens det samme gør sig gældende for 52 pct. af de adspurgte dimittender og 30 pct. af de frafaldne elever. Andelen af respondenter, der modsat har angivet at være meget uenige eller uenige, er størst blandt de frafaldne elever (50 pct.). Af dimittenderne, der er meget uenige eller uenige, er andelen kun 23 pct., mens den for nuværende elever er 44 pct. Dette fremgår af figur 10.3.

Figur 10.3: Jeg har i flere år vidst, hvad jeg ville

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

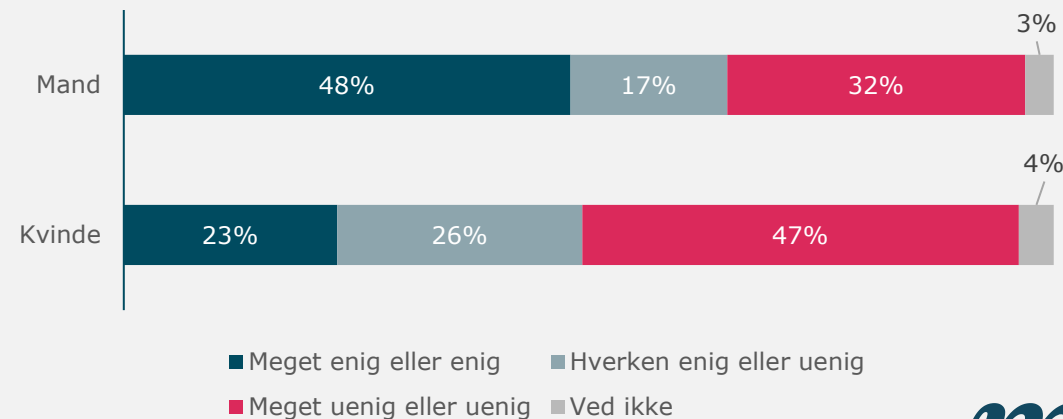

Flere mænd end kvinder har angivet, at de i flere år har vidst, hvad de ville

Udover variationen mellem de førnævnte tre respondentgrupper (nuværende elever, dimittender og frafaldne elever), adskiller afklaretheden sig markant mellem køn. 48 pct. af de mandlige respondenter angiver at være meget enige eller enige i længe at have vidst, hvad de ville, mens dette kun gør sig gældende for 23 pct. af de kvindelige respondenter. Blandt respondenter, der er meget uenige eller uenige i udsagnet, udgør det 32 pct. af de mandlige respondenter og 47 pct. af de kvindelige respondenter.

Figur 10.4: "Jeg har i flere år vidst, hvad jeg ville" opdelt på køn

Mænd (235), kvinder (66)

Omgangskreds, rollemodeller og uddannelsesvalg

En stor andel af eleverne kender nogen, som er glade for deres arbejde i branchen

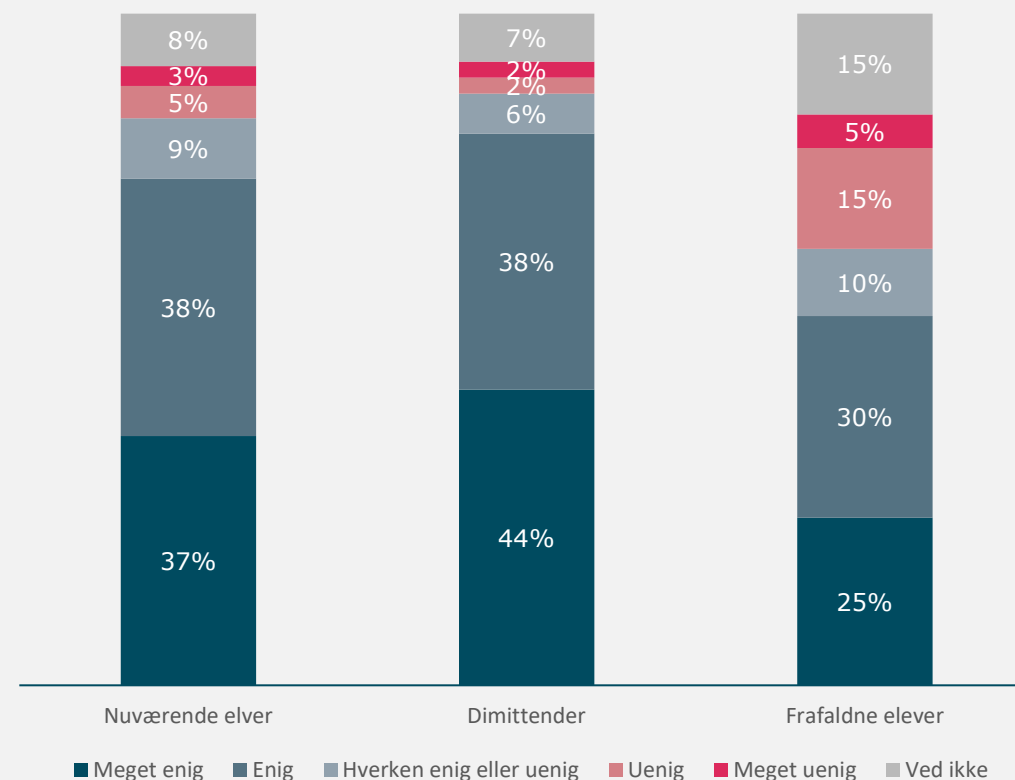
Figur 10.5 indikerer, at der generelt er en stor andel af respondenterne på tværs af nuværende elever, dimittender og frafaldne elever, der er meget enige eller enige i udsagnet om, at de kender nogen, der er glade for deres arbejde inden for samme uddannelse. 75 pct. af de nuværende elever og 82 pct. af dimittenderne er meget enige eller enige, mens dette gør sig gældende for 55 pct. af de frafaldne elever. Dette kommer også til udtryk i de kvalitative interviews, hvor flere giver udtryk for følgende:

”Min far har kørt lastbil, og der var jeg tit med ham ude. Også efter jeg blev ældre, havde jeg kammarater med. Ud og opleve naturen og være sig selv. Store maskiner og gejl”.

I uddannelsessammenhænge er det ikke noget nyt, at det at kunne spejle sig i nogen, der tidligere har udvist tilfredshed med uddannelsen eller efterfølgende jobs, er en væsentlig faktor. Ikke desto mindre hænger tendensen fra figuren sammen med de interviewede eksperter pointe om vigtigheden af, at elever og kommende elever skal præsenteres for folk på uddannelsen, de kan spejle sig i. Dette kan have en stor betydning i forhold til at udvide uddannelsens målgruppe ved at inspirere personer, der ikke nødvendigvis har rollemodeller i egen omgangskreds med en relation til branchen, til at vælge - og i sidste ende gennemføre - uddannelsen.

Figur 10.5: Jeg kender nogen, som er glade for deres arbejde inden for min uddannelse

Nuværende elever (198), dimittender (87), frafaldne elever (22)

BILAG

Litteraturliste

Litteraturliste

Aarkrog, Vibe (2020). The standing and status of vocational education and training in Denmark, *Journal of Vocational Education & Training*, 72:2, 170-188

AKF (2009). Udarbejdet af: Torben Pilegaard Jensen, Leif Husted, Anen Katrine Kamstrup, Søren Haselmann og Sebastian Møller Daugaard. Unges frafald på erhvervsskolerne. Hvad gør de "gode skoler": 7-28

Bang, Sixten Wie (2014). Notat om fastholdelse på erhvervsuddannelsesinstitutionerne. Hvad ved vi fra forskningen om frafald og fastholdelse på de danske erhvervsuddannelsesinstitutioner.

Brown, Rikke, Arnt Louw Vestergaard, Noemi Katznelson (2011). Ungdom på erhvervsuddannelserne. Delrapport om valg, elever, læring og fællesskaber. Center for Ungdomsforskning (CEFU). 1. udgave: 1-83

Dyssegaard, C.B., de Hemmer Egeberg, J., Steenberg, K., Tiftikci, N. & Vestergaard, S. (2014) Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne. København: Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet.

Helms, Christian, Klaus Nielsen (2013). Frafald på erhvervsuddannelserne – mod en mere nuanceret forståelse. *Utbildning & Lärande* 2013, vol. 7 (1):14-31

Ingholt, Liselotte, Betina Bang Sørensen, Susan Andersen, Line Zinckernagel, Teresa Friis-Holmberg, Vibeke Asmussen Frank, Christiane Stock, Tine Tjørnhøj-Thomasen, Morten Hulvej Rod (2015). How can we strengthen students' social relations in order to reduce school dropout? An intervention development study within four Danish vocational schools: 1-13

Katznelson, Noemi (2014). Eleverne og individuelle støtteordninger på erhvervsuddannelserne. I T. Størner, & K. H. Sørensen, *Elever i erhvervsuddannelserne*. København: Forfatterne og Munksgaard.

Larsen, L., & Thunqvist, D. P. (2018). Balancing the esteem of vocational education and social inclusion in four Nordic countries. In C. Helms Jørgensen, O. J. Olsen, & D. Persson Thunquist (Eds.), *Vocational Education in the Nordic Countries: Learning from Diversity* (pp. 74-95). Routledge. Routledge Research in International and Comparative Education Vol. 1 No. 5.

Louw, Arnt Vestergaard, Noemi Katznelson (2015). Paradoxes in Danish Vocational Education and Training. *Nordic Studies in Education*. Vol 35 (2): 116-132

Nielsen, Klaus, Christian Helms Jørgensen, Peter Koudahl, Martin D. Munk, Torben Pilegaard Jensen, Lene Tanggaard Pedersen, Lisbeth Grønborg, Louise Hvitved, Lene Ingemann, Charlotte Jonasson, Lena Lippke (2013). Slutrapport: Erhvervsskoleelever i det danske erhvervsuddannelsessystem: 1-27

Nielsen, K. T. P., Louw, A., & Katznelson, N. (2021). *Plads til at lære – på lærepladsen: Dannelse i mødet mellem unge og arbejdsmarkedet (CEFU 2021)*. (1 udg.) Aalborg Universitetsforlag. Ungdomsliv Nr. 11

Undervisningsministeriet (2018). Frafald og fuldførelse på erhvervsuddannelserne.

Wahlgren, Bjarne, Vibe Aarkrog, Kristina Mariager-Anderson, Susanne Gottlieb, Christian H. Larsen (2018). Unge voksnes beslutningsprocesser i relation til frafald: En empirisk undersøgelse blandt unge voksne i erhvervs- og almen voksenuddannelse. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 2018, Vol 8 (1). 98-113

Bagside

